

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

SPOKOJENOST DĚTÍ SE ZÁJMOVÝMI ČINNOSTMI VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Vedoucí práce: Mgr. Iva Žlábková
Autor práce: Jana Pechačová
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: 3.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

31. března 2010

Jana Pechačová

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Ivě Žlábkové
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD	6
1 VÝVOJOVÉ CHARAKTERISTIKY DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	9
1.1 Rozumový vývoj	9
1.2 Emoční vývoj	11
1.3 Socializace	12
1.4 Tělesný vývoj	12
2 ŠKOLNÍ DRUŽINA	14
2.1 Funkce školní družiny	14
2.2 Cíle školní družiny	16
2.3 Prostředí, prostory a materiální vybavení	19
2.4 Plánování ve školní družině	22
2.5 Režim dne ve školní družině	23
2.6 Motivace činnosti	25
3 ZÁJMOMÉ ČINNOSTI PROBÍHAJÍCÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ	29
3.1 Pohybové a tělovýchovné aktivity	29
3.2 Výtvarné činnosti	31
3.3 Rukodělné činnosti	32
3.4 Rozvoj komunikativních dovedností	34
3.5 Přírodovědné činnosti	35
3.6 Hudební činnosti	36
4 PRAKTICKÁ ČÁST	38
4.1 Výzkumný projekt	38
4.2 Hypotézy	38
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku	39
4.4 Výzkumná metoda a způsob výzkumu	39
4.5 Vyhodnocení dotazníku	40
4.5.1 Vyhodnocení informativních otázek	40
4.5.2 Vyhodnocení otázky č. 1	41
4.5.3 Vyhodnocení otázky č. 2	42

4.5.4 Vyhodnocení otázky č. 3.....	43
4.5.5 Vyhodnocení otázky č. 4.....	44
4.5.6 Vyhodnocení otázky č. 5.....	45
4.5.7 Vyhodnocení otázky č. 6.....	46
4.5.8 Vyhodnocení otázky č. 7.....	47
4.6 Shrnutí výsledků výzkumu.....	49
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	56
PŘÍLOHY	57
ABSTRAKT.....	64
ABSTRACT.....	65

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma, zaměřující se na školní družinu a zájmové činnosti v ní probíhající. Celý její název zní „Spokojenost dětí se zájmovými činnostmi ve školní družině“.

Cílem práce je teoreticky popsat školní družinu a rozpracovat problematiku nabídky činností ve školní družině a prostřednictvím výzkumné sondy zjistit, jaká je spokojenost dětí s nabídkou zájmových činností ve školní družině. Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. Teoretická část je zpracována na základě relevantní odborné literatury. Praktická část má formu výzkumné sondy, prostřednictvím níž jsem ověřovala spokojenost dětí s nabídkou zájmových činností ve školní družině.

V rámci svého studia na teologické fakultě jsem měla možnost docházet na praxi do různých školních družin a každá taková praxe mi přinesla trochu jinou zkušenost. Ta závisela na dispozicích a možnostech školní družiny a na pedagogických pracovnících, se kterými jsem měla možnost pracovat. I děti se v každé školní družině chovaly částečně odlišně.

Jak jsem již zmínila, součástí této bakalářské práce je také výzkumná sonda, pomocí níž zjišťuji, zda jsou děti ve školní družině spokojené s aktivitami, které jim jsou nabízeny. Školní družinu navštěvovalo, navštěvuje a bude nadále navštěvovat významné množství žáků, proto je důležité zaměřovat se na témata s ní spojená a diskutovat o potřebách a přáních žáků. Zájmové činnosti, kterým se žáci ve školní družině věnují, je totiž mohou významně ovlivnit i v pozdějším výběru volnočasových aktivit. Ve školní družině jsou proto zpravidla nabízeny zájmové činnosti různého druhu.

Teoretická část práce je rozčleněna na tři kapitoly. V první kapitole je uvedena vývojová charakteristika mladšího školního věku se zaměřením na vývoj tělesný, socializační, emoční a rozumový. Při zpracování této kapitoly jsme vycházela především z publikací, zaměřujících se na vývojovou psychologii. Byly jimi např. monografie **M. Vágnerové** *Vývojová psychologie I* a *Vývojová psychologie* autorů **J. Langmeiera** a **D. Krejčířové**.

Druhá kapitola je zaměřena přímo na školní družinu. V této části je toto prostředí charakterizováno a dále zde uvádím funkce a stanovené cíle výchovy, které školní družina má. Věnuji se také tomu, jak by měly být školní družiny vybaveny materiálně, prostorově a zmiňuji také popis stanoveného režimu dne. Dále se zaměřuji na plánování činností a na motivaci. Při zpracování této kapitoly jsem se inspirovala především díly **J. Pávkové** a **B. Hájka**. Mnoho informací jsem získala z monografií *Školní družina* a *Pedagogické ovlivňování volného času*. Velice nápomocná mi byla také kniha *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny* od **B. Hájka**. Pro tuto kapitolu jsem ještě často čerpala z knihy **M. Macka** a **J. Heřmanové** *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmová vzdělávání*. Dále jsem nacházela potřebné informace na internetovém portálu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Třetí kapitola je věnována zájmovým činnostem, které by měly být realizovány ve všech školních družinách. Hovořím zde o zájmových činnostech výtvarných, rukodělných, pohybových, přírodovědných a hudebních. Uvádím zde také aktivity podporující komunikativní dovednosti, neboť k osvojení těchto dovedností napomáhají nejvíce činnosti dramatické a literární. Pro zpracování třetí kapitoly jsem vycházela z publikací věnujících se jednotlivým zájmovým činnostem. Byly jimi např. *Praktické činnosti I. a II.* od **R. Dyrťové**, **J. Vodákové**, **L. Michálkové** a **J. Honzíkové** či *Jak s dětmi trávit volný čas* autorem **H. Viehoffové** a **E. Reuysové**. Inspirací mi byla rovněž díla **J. Pávkové**.

V praktické části je pak použita výzkumná sonda. K získání dat byla užitá metoda dotazníku. V této kapitole je přiblížen výzkumný projekt, charakteristika skupiny respondentů a způsob zkoumání. V další podkapitole jsou uvedeny stanovené hypotézy, jež jsou vytvořeny na základě informací uveřejněných v teoretické části. Dále je zde uvedeno slovní a grafické vyhodnocení jednotlivých otázek. Dle shromážděných výsledků jsou v závěru praktické části předkládané hypotézy potvrzeny, či vyvráceny. Pro získání informací týkající se výzkumné metody jsem čerpala z publikace *Výzkumné metody v pedagogice* **P. Gavory**.

Domnívám se, že předkládaná bakalářská práce bude přínosná nejen mne coby budoucímu pedagogovi volného času, ale také jiným lidem příbuzných oborů zajímajícím se aktivně o tuto problematiku. Mohla by ale zaujmout také laiky - rodiče, kteří se budou před umístěním svého dítě do školní družiny chtít dozvědět něco více o tomto volnočasovém prostředí.

1 VÝVOJOVÉ CHARAKTERISTIKY DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Za jednu nejdůležitější změnu v životě malého dítěte bývá považován nástup na základní školu. Náhlá změna prostředí dítěte výrazně ovlivňuje, coby žák se stává členem určité skupiny a dostává se do jiné role, než na jakou bylo doposud zvyklé. Ocítá se také v situaci, kdy musí uznávat pro něj cizí dospělou osobu, autoritu, jakou jsou učitelé či vychovatelé. Uvědomuje si, že v jeho životě nastává důležitá změna. Protože ho bude zapojení do školního procesu provázet až do dospělosti, musí se jinému režimu a novým, stále se zvyšujícím nárokům, které jsou na něj nyní kladeny, přizpůsobit. Je logické, že tento proces, který započne v jeho šesti letech věku, ovlivňuje dítě i v dalším vývoji.¹

Školní družinu navštěvují děti, které dochází na 1. stupeň základní školy. **Vágnerová** rozděluje toto období na dvě části: raný školní věk a střední školní věk. První etapa trvá zhruba od 6 – 9 let, druhá přibližně od 8 – 12 let. V knize *Psychologie pro učitele* se časový úsek odpovídající prvnímu stupni ZŠ nazývá mladší školní věk. Konkrétně tedy zahrnuje období od šesti do jedenácti let věku dítěte.² U dětí tohoto věku dochází především ke změně týkající se začlenění do společnosti. Dítě přijímá určité postavení v kolektivu a snaží se o to, aby bylo uznávané a kladně hodnocené.³

1.1 Rozumový vývoj

Tento typ vývoje nejvíce ovlivňuje prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. Podílí se na něm nejen rodina a škola, ale také to, co dítě dělá a kde tráví svůj volný čas. Na dalších řádcích představím jednotlivé aspekty tohoto vývoje.

¹ Srov. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 228 – 229.

Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 103 – 104.

² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 237.

Srov. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 228.

³ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 237.

Myšlení dítěte mladšího školního věku se vyznačuje především logickými myšlenkovými pochody. **Piaget** charakterizoval myšlení v tomto období jako stádium konkrétních logických operací. Dítě chce věci poznat a ověřuje si, jak fungují a jakou mají návaznost na ostatní věci a situace. Lze říci, že v tomto věku je myšlení realistické. Žák začíná rozumět zákonitostem, podle kterých funguje svět. Okolo osmého roku již přesněji chápe čas a počty. V tomto období také dítě již uvažuje nad vlastním jednáním a poznáním.⁴

Další důležitou kompetencí je ovládnutí **řeči**. Ovládnutí jazyka neznamena pro dítě jen schopnost komunikace, na řečové schopnosti se totiž váže i úspěšnost, či neúspěšnost učení. Dítě vyjadřuje pomocí řeči své názory, zdokonaluje si skladbu vět. S postupujícím věkem je syntax kvalitnější a užívané věty jsou delší. Slovní zásoba se velice obohacuje. Na rozsah užívaného lexika má ale přímý vliv prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Vrstevníci, rodina a škola, všechny tyto faktory pozitivně, či negativně ovlivňují způsoby jeho vyjadřování.⁵

Je logické, že jednou z věcí, která se v tomto období mění, je **pozornost**. Dítě navštěvující první třídu udrží pozornost jen velice krátkou dobu a u starších žáků také není udržení pozornosti nijak vysoké. Pedagogové by si měli být této skutečnosti vědomi a měli by činnosti po určité době měnit, nebo je alespoň o něco obohacovat. V tomto věku se také rozvíjí schopnost rozpoznání důležitosti probírané látky, tzn. že dítě je v tomto věku již schopné rozlišit, na co se má soustředit a na co ne.⁶

Slovní zásobu žáka ovlivňuje také **paměť**. Pro vyjádření toho, co si jedinec zapamatoval, je potřeba umět najít ta správná slova. Paměť je také ovlivněna předchozí zkušeností. Dítě přichází na různé postupy, které jsou pro zapamatování výhodné. Dokáže také odlišit, co je pro zafixování do paměti více a co méně důležité.⁷

Na smyslové orgány má návaznost také **vnímání**. To je ovlivněno mimo jiné jejich vývojem. Vnímání se v tomto věku stále zdokonaluje. K lepšímu vnímání

⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 241 - 252.

⁵ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 122 – 123.

⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 255 - 254.

⁷ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 123 - 124.

přispívá názornost a emoční náboj. Postupem času se vnímání stává komplexnějším a přesnějším.⁸

Pro **představy** je důležitá názornost a praktická zkušenost. Děti si představují nejrůznější věci – hlavně na základě toho, co již samy prožily. Díky zkušenostem jsou představy dokonalejší. Představy jsou ale samozřejmě ovlivněny i fantazií dítěte. To si v tomto období dokáže věci představit již velice přesně a „živě“.⁹

Ač nás to může překvapit, **fantazie** už nehraje v tomto období takovou podstatnou roli jako dříve. Dítě je již schopno rozlišit, co je pravdivé a co není. Fantazie je však pro představy dítěte důležitá, neboť si díky ní dokáže určité věci a situace lépe představit.¹⁰

1.2 Emoční vývoj

Dítě v období mladšího školního věku má zpravidla pozitivní a vyrovnané emoce. Umí již lépe regulovat projevy svých emocí a ví, jak je dát lépe najevo. Chápe také lépe smysl jednotlivých emocí. Emoce žáka se odvíjejí samozřejmě i od prostředí, ve kterém vyrůstá, a od vztahů s ostatními lidmi.¹¹

V tomto období již zaujímá ve třídě určitou roli. Některé dítě je vůdčím typem, jiné se raději těmto vůdčím osobnostem přizpůsobuje. Dítě však musí své emoční chování regulovat, protože vrstevníci spíše přijímají do kolektivu osoby, které jsou emočně vyrovnané a které umí své jednání správně zpracovat. Dítě si také samozřejmě uvědomuje své povinnosti. Ví, že se musí věnovat i pro něj méně příjemným věcem, jakými jsou např. školní povinnosti.¹²

Dítě ve fázi mladšího školního věku rozumí lépe samo sobě a svým citům. Je si také již vědomo toho, že emoce se mohou překrývat, mohou být v rozporu a že

⁸ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 86 – 87.

⁹ Srov. PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 80.

¹⁰ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 87.

¹¹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 262.

¹² Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 130 – 131.

Srov. PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 81.

jeden pohled může být pozitivní a druhý negativní. Své emoce hodnotí podle toho, jak by podle něj na jeho chování pohlíželi ostatní.¹³

Pro dítě je důležité, aby s ním někdo jeho pocity – jak kladné, tak záporné – prožíval a sdílel. V tomto období je stále ještě osobou, se kterou dítě své pocity nejčastěji prožívá, rodič. V pozdějším věku hledá stále více útočiště u svých vrstevníků, neboť jsou mu blíže, jelikož většinou řeší podobné problémy.¹⁴

1.3 Socializace

Jak jsem již uvedla, socializaci v období mladšího školního věku zásadně ovlivňuje vstup dítěte do školy. Důležité je začlenění dítěte do určité skupiny. Rodiče pro něj přestávají být jedinou uznávanou autoritou. Tou se ve škole stávají také učitelé a vychovatelé. Od všech lidí, s kterými se dítě setkává, přejímá určité znaky chování. Získává také role ve skupinách rodinných, školních, a také vrstevnických.¹⁵

Ve skupině se učí, jak se chovat k ostatním, jak dávat najevo své názory. Učí se také spolupráci, respektování ostatní lidí ve skupině a rozvíjí si nejrůznější obranné mechanismy proti případné agresivitě jiných členů.¹⁶

1.4 Tělesný vývoj

Postava dítěte se v tomto období začíná výrazně měnit. Dítě roste hodně do výšky, zřetelně se diferencuje hrud' od břicha. Tělesný tuk v určitých partiích mizí a začínají se rýsovat svaly. Ke konci této fáze se také objevují větší pohlavní odlišnosti.¹⁷

¹³ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 262.

Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 130 – 131.

¹⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 262.

¹⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 266 – 267.

¹⁶ Srov. PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 81.

Srov. ŘÍČAN, P., *Psychologie*, s. 278.

¹⁷ Srov. PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 74, 77.

Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 112.

V tomto období upřednostňuje dítě pohybové aktivity, tělesná činnost ho baví, a proto vyžaduje pohyb. Nespornou výhodou je, že má v tomto věku již koordinovanější pohyby a je tím pádem hbitější, přesnější a má více síly. Této skutečnosti lze využít k vhodnému zvolení přiměřených sportovních aktivit. Neméně důležité je splnění biologických potřeb dítěte tohoto věku. Musí mu být zabezpečena správná výživa, hygiena a dostatečný spánek.¹⁸

¹⁸ Srov. PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 78.

2 ŠKOLNÍ DRUŽINA

Školní družina se řadí do školských zařízení a zajišťuje výchovu mimo vyučování. Podstatné je, že výuka v ní již dále nepokračuje. Děti navštěvují družinu dobrovolně. Mají možnost do ní docházet v době před zahájením vyučování a po vyučování. Školní družina dětem poskytuje možnost odpočinku, relaxace, a také se zde mohou věnovat zájmovým činnostem. Některé družiny fungují i o školních prázdninách.¹⁹

Školní družinu navštěvují žáci prvního stupně základní školy (1. – 5. ročník). Bývá rozdělena do několika oddělení. Jednotlivá oddělení může navštěvovat nejvíce 30 žáků. Počty žáků, kteří jsou v odděleních přítomni, se v průběhu dne mění podle toho, jak děti navštěvují různé kroužky či doučování. Zásadní je také to, že každé dítě odchází domů v jiný čas. Děti se do družiny přihlašují k pravidelné docházce nastálo.²⁰

Pro zajištění správného chodu školní družiny jsou vytvořeny normy. První je **norma personální**. Je důležité, aby vychovatel či vychovatelka měli pro tuto práci dostatečnou kvalifikaci. Tito pedagogové by měli k dětem a k práci ve školní družině přistupovat se zájmem. Druhou velice důležitou normou je **norma materiální**. Ta zahrnuje vybavení školní družiny a prostory, které mohou žáci využívat ve škole, nebo venku na školním hřišti. Do třetí normy patří **právní předpisy**, podle kterých se činnost školní družiny řídí.²¹

2.1 Funkce školní družiny

Školní družiny jsou zařízením, které pedagogicky působí na volný čas dětí. Tato skutečnost je způsobena mimo jiné tím, že školní družinu navštěvují děti téměř pravidelně. V tomto prostředí se snaží především o výchovu k volnému času a nejen ve volném čase. Výhodou pro vychovatele je, že jsou s žáky

¹⁹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 9 – 10.

²⁰ Srov. *Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin*. In *MŠMT* [online]. Srov. *Sbírka zákonů č. 74/2005 § 8*. In *MŠMT* [online].

²¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 9 – 10.

v kontaktu téměř denně – a nejen s nimi, zapojit se mohou i jejich rodinní příslušníci, kteří mohou komunikovat i s ostatními pedagogy.²²

J. Pávková rozděluje ve své monografii *Školní družina* den dítěte na tři časové úseky: „*Dobu tzv. pracovní (tj. doba, kterou dítě stráví ve škole při vyučování a příprava na vyučování), dobu mimopracovní (doba, kterou jedinec potřebuje na regeneraci sil a nezbytné životní úkony – jídlo, spánek, hygiena, ale u dítěte také doba, kdy je objektem sociálních služeb a dobu tzv. volného času, zjednodušeně charakterizovat jako oblast, kdy se dítě může věnovat svým činnostem podle své svobodné volby.*“²³

Školní družina zajišťuje výchovu, vzdělávání a rekreaci dětí navštěvujících 1. stupeň základní školy. Aby splňovala svou funkci, poskytuje několik činností. Zajišťuje činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové a podílí se i na přípravě na vyučování.²⁴

Odpočinkové činnosti odbourávají únavu. Děti mohou odpočívat na vhodném místě pro tuto činnost určeném. Podmínky odpočinku splňují i stolní hry, poslech, předčítání apod. Tato činnost by měla být vybírána dle přání žáků.²⁵

Rekreační činnost slouží k načerpání sil. Nejvhodnějším prostředím pro tyto činnosti jsou pobyty venku. Patří sem hry pohybové, sportovní nebo procházky. Většinou probíhají ve skupinách a jsou organizované, nebo spontánní.²⁶

Zájmové činnosti v dětech rozvíjí kreativitu, pohybové dovednosti a napomáhají uspokojovat jejich potřeby. Napomáhají dítěti nalézt samo sebe. Děti mají možnost vybrat si i zájmový kroužek mimo družinu, který prohlubuje a rozvíjí jejich osobnost.²⁷

Přestože ve družině neprobíhá výuka jako taková, může zde probíhat **příprava na vyučování**. Tato činnost může mít několik podob. Ve školní družině mohou

²² Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, s. 113 – 114.

²³ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 15.

²⁴ Srov. KAVANOVÁ, A., CHUDÝ, Š. *Výchova a volný čas*, s. 45.

²⁵ Srov. *Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin*. In MŠMT [online].

²⁶ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 16.

²⁷ Srov. BABIAKOVÁ, S. a kol. *Pedagogika volného času a školské kluby dětí*, s. 55.

děti přímo vypracovávat své domácí úkoly. Také si mohou zábavnou formou upevňovat nebo doplňovat získané dovednosti.²⁸

Při **sebeobslužné a společensky prospěšné činnosti** si dítě osvojuje správné společenské návyky a učí se starat o prostředí, ve kterém žije.²⁹

2.2 Cíle školní družiny

Výchova a vzdělávání jsou pro rozvoj osobnosti dítěte bezesporu tím nejdůležitějším. Snaží se o to i školní družina. Jejím hlavním cílem je probudit v žácích „všeobecně harmonicky rozvinutého člověka“. Snaží se o to, aby byly děti schopné začlenit se vhodně do společnosti a aby si osvojily správné způsoby života. Školní družina má k dispozici ideální a bezpečné podmínky pro dobrý rozvoj žáka. Školský zákon stanovuje obecné cíle pro vzdělání, podle nichž se také školní družina řídí. Pro školní družinu platí i cíle, které jsou ustanoveny v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.³⁰

„Tyto cíle jsou:

- 1. rozvoj dítěte, jeho učení a poznání,**
- 2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost,**
- 3. získání osobnostní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.³¹**

Čtvrtým bodem je vést žáky k tomu, aby uměli smysluplně využívat svůj volný čas. Všechny činnosti, které se provádějí ve školní družině, se musí shodovat s danými kompetencemi. Stanovování kompetencí pro školní družinu vychází z klíčových kompetencí uvedených pro základní vzdělávání a předškolní vzdělávání. Tyto kompetence má družina za úkol také rozvíjet.³²

První kompetencí je **kompetence k učení**, kterou si dítě osvojuje procesem vzdělávání. Tato kompetence znamená, že dítě rozvíjí nabyté zkušenosti nadále

²⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, s. 115.

²⁹ Srov. BABIAKOVÁ, S. a kol. *Pedagogická volného času a školské kluby dětí*, s. 56.

³⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 10 – 11.

³¹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. In *MŠMT* [online].

³² Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 12.

při dalším učení a umí zkušenosti uplatnit ve svém životě a dokáže získané informace dále zpracovat. Je si také vědomo návazností vztahů k určitým skutečnostem, které se vyskytují v jeho okolí.³³

Druhá kompetence je **kompetence k řešení problému**, tzn. že žák si uvědomuje to, co se okolo něj děje. Je si vědom toho, že on sám je zodpovědný za své chování. Umí také sám vyřešit nějaký problém, přičemž čerpá právě ze zkušeností. Dítě, které má osvojenou tuto kompetenci, je vytrvalé a uvědomuje si, že svým chováním může zasáhnout a ovlivnit určitou situaci.³⁴

Další důležitou kompetencí, kterou si dítě vzděláváním osvojuje, je **sociální a personální kompetence**. V tomto případě se žák umí zapojit do kolektivu a podílet se na společné práci ve skupině. Dítě důvěřuje ostatním a hlavně samo sobě. Dále se podílí na utváření sociálního klimatu.³⁵

Když má dítě osvojenou **kompetenci komunikativní**, umí dávat srozumitelně najevo vlastní myšlenky a názory. Umí hovořit s ostatními a při rozhovorech s těmito lidmi se výrazně neostýchá. Také se vyzná v textech či obrázcích a umí používat sdělovací prostředky (knihy, počítač atd.). Pomocí toho se podílí na společenském dění.³⁶

Osvojením **kompetence občanské** si je dítě vědomo toho, co si ve svém chování může dovolit a co ne. Přijímá druhé lidi takové, jací jsou. Umí ocenit naše kulturní dědictví a samo se podílí na kulturních a sportovních činnostech. Také se chová ekologicky a chrání prostředí, ve kterém žije.³⁷

Další kompetencí, kterou si žák osvojuje ve školní družině, je **kompetence pracovní**. Ve chvíli, kdy má dítě osvojenou tuto kompetenci, umí pracovat s různými pomůckami a materiály. Plní si pracovní povinnosti a uplatňuje nabyté

³³ Srov. MACEK, M., HEŘMANOVÁ, J. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmová vzdělávání*, s. 79.

³⁴ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*, s. 22.

³⁵ Srov. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. In MŠMT [online].

³⁶ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*, s. 22 – 23.

³⁷ Srov. MACEK, M., HEŘMANOVÁ, J. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmová vzdělávání*, s. 81.

znalosti a dovednosti ve svém životě. Samo se rozhoduje o svém dalším vzdělávání.³⁸

V dokumentu *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmová vzdělávání* je uvedena ještě jedna důležitá kompetence pro školní družinu. Je to **kompetence k naplnění volného času**, která spočívá v tom, že žák ví, jak má trávit svůj volný čas, aby byl smysluplně naplněn. Dobře zvolenými činnostmi umí odbourávat stres a umí se uvolnit. Umí se sám rozhodnout, čemu se bude věnovat, a je si vědom nabídek zájmových činností a vyhledává tyto činnosti podle vlastních schopností a předpokladů.³⁹

V dnešní době je důležité, aby činnosti byly zaměřené tak, aby pomáhaly předcházet sociálně patologickým jevům. Školní družina se snaží žáky vychovávat k tomu, aby se těmto jevům vyvarovali bez obtíží. K tomuto účelu používají preventivní výchovné programy. Některé z nich se prolínají s kompetencemi zmíněnými výše.⁴⁰

Pávková ve své knize *Školní družina* uvádí složky preventivně výchovných programů. Těmto složkám uvedeným v knize se budeme věnovat v následujících šesti odstavcích.

První složka těchto preventivně výchovných programů se zabývá výchovou ke zdravému životnímu stylu. Žák je veden k odpovědnosti za svou osobu a za své zdraví. Je nutné, aby si osvojil vhodné stravovací návyky a dodržoval správný režim dne. Musí se také starat o hygienu a další nezbytně nutné návyky vedoucí ke správnému životnímu stylu.⁴¹

Druhá složka posiluje komunikační dovednosti. V dětech se utvářejí základní sociální dovednosti. Posiluje se jak slovní, tak mimoslovní projev žáka. Rozšiřuje se jeho slovní zásoba a žák se jí učí dobře používat. Do složky komunikační také patří schopnost vyznat se v informacích, které nám každodenně hromadně prezentují sdělovací prostředky.⁴²

³⁸ Srov. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. In *MŠMT* [online].

³⁹ Srov. MACEK, M., HEŘMANOVÁ, J. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmová vzdělávání*, s. 86.

⁴⁰ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 14.

⁴¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 13.

⁴² Srov. tamtéž, s. 13.

Třetí složka se zabývá zvyšováním sociálních kompetencí. Dítě dostává přehled o společenském dění. Vytváří si postoje, upevňuje si sociální vztahy. Je vedeno k tomu, aby si uvědomovalo, že je odpovědné za své jednání, a bylo případně schopné přijmout chybu a napravit ji.⁴³

Čtvrtá složka se zaměřuje na výchovu k odstraňování nedostatků v psychické regulaci chování. Dobrou pomůckou pro řešení či odbourávání některých nežádoucích psychických problémů je hra. Tato složka se snaží se odbourat stres, citovou nevyrovnanost a učí děti přijímat možný neúspěch. Souhrnně usiluje o to, aby děti uměly čelit nástrahám běžného života.⁴⁴

Pátá složka pojednává o schopnostech najít své místo ve skupině a ve společnosti. Už podle názvů je jasné, že při výchově snažíme vést děti, aby se uměly začlenit do skupiny a našly si v ní své místo. Díky tomu dochází k posílení sebedůvěry a sebevědomí.⁴⁵

Šestá složka je formování životních postojů. Výchovou přispíváme k tomu, aby se dítě dobře a správně orientovalo v životě. Pro jeho život je důležité, aby mělo vytvořený nějaký žebříček hodnot a postojů.⁴⁶

K jednotlivým cílům, ke kterým je potřeba dojít, napomáhají vhodně zvolené činnosti. Nesmí se však zapomínat na hlavní cíl výchovy – kterým je „*příprava jedince pro život ve stávající společnosti a prostřednictvím aktivit vlastních ve výchově mimo vyučování ho vybavit žádoucími vědomostmi, dovednostmi, ale také postoji*“.⁴⁷

2.3 Prostředí, prostory a materiální vybavení

Základní klima ve školní družině tvoří žáci a vychovatelky. Pro fungování školní družiny je důležité, v jakém prostředí činnosti probíhají. Prostory a vybavení místností musí splňovat určité normy. Je důležité, aby žáci měli

⁴³ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 13.

⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 13.

⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 14.

⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 14.

⁴⁷ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 14.

dostatek prostoru pro probíhající činnosti a různé aktivity. Prostor by měl být různě členěný, musí dětem poskytovat pocit bezpečí a musí jim umožnit také patřičné soukromí. Ve školní družině by měly mít děti možnost odpočinku, takže by zde neměl chybět ani prostor k tomu určený.⁴⁸

Místnost by měla být zařízena dle potřeb dětí a prostor by měl být vhodně rozdělen. Vymezena by měla být především část, kde si mají děti možnost hrát. V další části by se měly nacházet stoly, kde probíhají různé výtvarné a jiné činnosti. Je důležité, aby vše bylo správně umístěné tak, aby spolu děti mohly vzájemně komunikovat a aby na sebe viděly. Proto je vhodné vyhnout se klasickému uspořádání lavic, jaké známe např. ze školních tříd, neboť v takovém případě není možné, aby byla komunikace dětí ideální.⁴⁹

Prostředí by mělo splňovat několik podmínek. Tou nejdůležitější je bezpečnost, dále dobré osvětlení, mnoho prostoru a bezproblémové zajištění pořádku a čistoty. Nábytek musí být umístěn spíše po stranách místnosti a z důvodu dodržování hygienických norem musí být samozřejmě omyvatelný. Nábytek slouží na ukládání různých her a potřeb a je důležité, aby na něj děti dosáhly a potřebné věci pro ně byly dostupné. Podlahové krytiny by měly být opět voleny s přihlédnutím k požadavkům na snadné udržování čistoty. Aby podlaha vyhovovala všem požadavkům, měla by být zčásti pokryta například linem a zčásti třeba kobercem, který umožňuje dětem hraní na zemi bez rizika, že např. prochladnou. Nesmí se zapomínat ani na detaily. Stěny by neměly být holé, ale vyzdobené výrobky žáků. Tato výzdoba se musí samozřejmě stále obnovovat. Dětem to přináší pocit, že mají samy možnost utvořit si alespoň část prostředí, ve kterém tráví svůj volný čas.⁵⁰

Družina má k dispozici i další prostory školy. Pro své činnosti používá i tělocvičny, hřiště, a také např. dílny. Ke každé školní družině musí náležet také pro ni vyhrazený venkovní prostor. I na tento prostor jsou však kladeny určité

⁴⁸ Srov. *Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin*. In *MŠMT* [online]. Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 41.

⁴⁹ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 223 – 224.

⁵⁰ Srov. *Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin*. In *MŠMT* [online]. Srov. HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*, s. 46.

nároky. Měl by být dostatečně a vhodně vybaven pro činnosti, které zde děti vykonávají. Neměla by zde chybět část s pískem, basketbalové koše, nějaké houpačky či prolézačky. Jelikož jsou venkovní prostory využívány hlavně k pohybovým hrám, měly by tomu jejich podmínky a vybavení odpovídat.⁵¹

Ve školní družině nesmí chybět různé stavebnice a stolní hry. Venku pak děti používají švihadla nebo jiná náčiní. Protože se ve školní družině často věnují výtvarné činnosti, měla by družina disponovat potřebným vybavením. Čím více vlastní různých materiálů, tím více mohou děti uspokojit své potřeby a rozvíjet svou tvořivost. Nesmí zde proto chybět papíry, pastelky a jiné barvy, štětce, lepidla, nůžky bez ostrých hran a různé další pomůcky. Děti musí být předem upozorněny, že musí materiálem šetřit. O tom, jak je družina materiálně vybavena, rozhodují samozřejmě její finanční podmínky.⁵²

Ve školní družině nalezneme také dětské knihy a časopisy. Vychovatelka má často k dispozici i různé hudební nástroje. V prostoru školní družiny se již v dnešní době nachází i různé televize a DVD či CD přehrávače. Toto vybavení by mělo být používáno například k motivaci, kdy chce vychovatelka dítě naladit na určitou činnost, nebo k diskusi. Stále častěji je školní družina vybavena i počítači, které se využívají k různým hrám. Obsahují se na nich však i programy s užitečnými didaktickými hrami. Kontrolu nad tím, jak děti počítač využívají, musí zajišťovat vychovatelka. Ta v případě, že děti užívají počítač k nevhodným hrám, nebo činnostem, zasáhne. Kromě moderních technologií může mít družina k dispozici např. náčiní pro použití na zahradě.⁵³

V dětech musí být od počátku vytvářena odpovědnost za veškeré vybavení ve školní družině. Jsou vedeni k tomu, aby věci neničily a vážily si toho, co mají ve družině k dispozici.⁵⁴

⁵¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 43.

⁵² Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 43.

⁵³ Srov. *Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin*. In *MŠMT* [online].

Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 224.

⁵⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, s. 67.

2.4 Plánování ve školní družině

Školní družina je školské zařízení a každé takové zařízení musí mít podle zákona vypracovaný vlastní školní vzdělávací program (dále ŠVP). Pro školní družinu není prozatím vytvořen Rámcový vzdělávací program, proto si musí každá družina vytvářet dle zadaných podmínek plán vlastní. Musí se zaměřit především na cíle vzdělávání, na časovou stránku rozložení aktivit, na možnosti vybavení, na personální stránku a dále na otázkou zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Při zpracování plánu je samozřejmě pamatováno také na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.⁵⁵

Na program školy ve většině případů navazuje ŠVP školní družiny. Jsou tam zpracovány různé údaje o základní škole, na něž navazují informace o samotné školní družině. Je vhodné, aby ŠVP pro družinu vytvářel celý kolektiv podílející se na jejím chodu. Vytvoření programu je důležité hlavně z toho důvodu, že slouží nejen pracovníkům družiny, ale i rodičům a nadřízeným orgánům. Nadřízené orgány mají pak možnost zkontrolovat, zda je tento plán dodržován. Proto je tento program zveřejněn.⁵⁶

Program, kterým se školní družiny řídí, je ve většině případů plánován na delší dobu. Většinou se jedná o jeden školní rok. Děti, které navštěvují školní družinu, chodí do 1. – 5. třídy. Díky tomuto rozmezí by se aktivity neměly třídit podle věku dětí, ale měly by být sepsány v programu jako celek. Vychovatelky pak musí vhodně vybírat jednotlivé aktivity z programu podle toho, jak staré děti mají ve svém oddělení.⁵⁷

V rámci jednotlivých celků chápaných jako témata můžeme ve školní družině plánovat činnosti ve třech úrovních:

- *„průběžné každodenní působení vychovatelky, které se vztahují k danému tématu;*
- *řízená organizovaná činnost, která postupuje podle týdenní skladby zaměstnání;*

⁵⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 51 – 52.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 51 – 52.

⁵⁷ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*, s. 33 – 34.

Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 222.

- *příležitostné akce soustředěné k určitému vybranému tématu.*⁵⁸

Celky se prolínají nejčastěji se všemi třemi úrovněmi, někdy se však vzájemně překrývají jen některé z nich.

Program by měl být vytvářen tak, aby činnosti v dětech rozvíjely stanovené kompetence. Všechny aktivity by měly vést k daným cílům. Děti takto získají nové zkušenosti a později budou umět využívat svůj volný čas ve prospěch správného rozvíjení jejich osobnosti.⁵⁹

2.5 Režim dne ve školní družině

Časové rozčlenění a vhodné zvolení činností po sobě jdoucích musí rozvíjet správný tělesný, sociální a duševní vývoj dítě. Důležité je, aby ve družině bylo odpovídající klima. To ovlivňuje prostředí, kde probíhají činnosti, a také vztahy mezi lidmi, kteří se spolu dostávají do každodenní interakce. Výkonnost dítěte ovlivňuje mnoho faktorů, a podle toho se musí jeho denní režim uzpůsobit. Ve chvíli plánování režimu dne si musíme uvědomit, že dítě není schopné vykonávat po celý den stejně náročné aktivity, neboť ne vždy má na ně potřebné množství síly. Důležité také je, v jaké fázi se právě nachází školní rok, neboť je zásadní rozdíl mezi začátkem a koncem školního roku a obdobím mezi tím. Rozdíl je patrný i v jednotlivých dnech v týdnu, takže i tato skutečnost musí být v plánování aktivit zohledněna.⁶⁰

Doba, kdy je dítě nejvíce akční, připadá na devátou až jedenáctou hodinu ranní a poté třetí až pátou hodinu odpolední. Jak jsem již naznačila, energie dítěte se liší i v určitých dnech v týdnu. Nejvíce aktivní jsou druhý a čtvrtý den. Dalším, obdobím, kdy je dobré zvolit činnosti náročnější na pohyb a psychický výkon, jsou dny, kdy nejsou na dítě ve škole kladeny velké nároky, a čas, kdy se blíží

⁵⁸ HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*, s. 34.

⁵⁹ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*, s. 34.

⁶⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 65.

Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 57 – 58.

například prázdniny, svátky apod. I těmto skutečnostem musí určitý program dětí co nejvíce přizpůsoben.⁶¹

Protože děti přicházejí do školní družiny především po vyučování, jsou tím pádem již více unavené, a to hlavně po stránce psychické. Po vyučování tak mají děti potřebu většího pohybu, jelikož musely strávit celé dopoledne v lavicích. Je důležité, aby bylo i toto bráno v potaz a byl tomu tedy vhodně přizpůsoben chod dne.⁶²

V družině musí být zajištěna pestrá nabídka činností, které se navíc musejí střídat. Je to dáno tím, že dítě navštěvující 1. stupeň základní školy se rychle unaví. Zároveň je však schopno síly v krátké době zase načerpat. Při volení aktivity musíme mít na paměti to, že každé dítě je jiné. Liší se kondicí a tělesným vzhledem a každé dítě je na tom samozřejmě jinak i po zdravotní stránce. Svou roli při utváření kondice hraje samozřejmě také výchova.⁶³

Vychovatelka, která děti docházející do družiny zná, by měla k těmto okolnostem při sestavování činností přihlížet. Musí však také přihlížet k materiálnímu a prostorovému vybavení družiny a v neposlední řadě vychází z pedagogicko-psychologických poznatků. Děti navštěvující ranní družinu zde touto dobou vykonávají spíše klidnější činnosti. Když přicházejí do družiny po obědě, jsou děti unavené z výuky. Zde je důležitý prostor pro spontánní činnost. Řízené činnosti jsou spíše klidnější. Po klidnější části je vhodné zařadit nějakou aktivitu zaměřující se na fyzickou zátěž. Nejlépe se hodí pohybové hry realizované venku na čerstvém vzduchu. Při těchto činnostech mohou děti kompenzovat dopolední sezení v lavicích. Jak jsem již zmínila, tyto činnosti mají charakter buď spontánní, nebo jsou organizované. Nejvhodnější doba, kdy se mohou v družině věnovat například domácím úkolům, nastává okolo třetí až páté hodiny odpoledne. Pokud družina funguje do podvečerních hodin, charakter činností by měl být touto dobou opět klidnější. Je zde místo pro odpočinkové činnosti a výběr aktivit by měl být spíše na dítěti samotném.⁶⁴

⁶¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 65.

⁶² Srov. tamtéž, s. 65.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 65.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 65.

Pedagog by měl pracovat tak, aby vždy bylo dosaženo výchovných cílů. V některých podmínkách je to složité, ale pedagog coby odborník by měl umět pohotově reagovat na danou situaci.⁶⁵

2.6 Motivace činnosti

Základem toho, aby se žáci aktivit účastnili s nadšením, je v první řadě nabuzení zájmu. Aktivita jim musí nabídnout to, co sami považují za důležité. Musíme si uvědomit, že se potřebují seberealizovat, poznat sami sebe a ostatní, a hlavně potřebují zažít pocit, že je někdo za jejich výkony ocení. Při činnostech musí být nejdříve splněny fyziologické potřeby, poté přichází na řadu uspokojení potřeb psychických.⁶⁶

V publikaci **B. Hájka** *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti* jsou jako psychické potřeby uvedeny:

- *„potřeba vědomí jistoty a bezpečí,*
- *potřeba lásky a citové odezvy,*
- *potřeba seberealizace, pochvaly, uznání,*
- *potřeba získávat nové poznání, nové zkušenosti,*
- *potřeba estetického prožitku.“⁶⁷*

Pomocí volnočasových aktivit máme možnost uvést potřeby do určité vyrovnanosti. Uvědomme si, že dítě přistupuje k volnočasovým aktivitám podle svých potřeb. Na základě postoje dítěte k dané aktivitě se ho pak vychovatel snaží motivovat. Dítěti je nabídnuto, aby si splnilo nějakou psychickou potřebu. V motivaci dítě nalézá odpověď na to, proč určitou aktivitu splnit. Motivace je důležitá proto, že vede dítě určitým směrem, dokáže udržet pozornost a stimuluje u něj určité chování. Dítě musí z motivace k činnosti vycítit, z jakého důvodu bude činnost provádět. Důležitým faktorem je při motivaci ohodnocení dítě. Dítě vyžaduje, aby bylo oceněné, a musí cítit, že je ve vykonávané činnosti dobré. Důležitá je i pochvala, která však musí přicházet i během realizace činnosti, a ne

⁶⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 65.

⁶⁶ Srov. HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*, s. 31.

⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 31.

jen na jejím konci. Pochvala dodává dítěti sílu pro pokračování a naplňuje i některé jeho potřeby. Pokud se dítě cítí neúspěšné a není dostatečně oceňováno, jeho pozornost mizí a ubírá se jiným směrem.⁶⁸

Pedagog musí mít na paměti, že každý žák má jiné osobnosti předpoklady. Je tedy velice důležité, aby dobře odhadl jeho tělesný a psychický stav. Ve většině případů vychovatel již žákovy povahové rysy zná a ví, jak se dítě vyrovnává s případnými obtížemi spojené s činností. Podle těchto žákových možností musí tedy zvolit vhodnou zájmovou aktivitu.⁶⁹

„Hlavní znaky struktury motivace jsou:

- **aktivizace chování** (*pudy, instinkty, potřeby atd.*),
- **zaměřenost chování**, která dává **obsahovou a hodnotovou náplň aktivizaci** (*postoje, zájmy, hodnoty*); zde má velký význam učení a výchova,
- **cílevědomost neboli úsilí dosáhnout cíle** (*vůle, aspirace, úspěch*).⁷⁰

Motivace musí být udržována stále na určité úrovni. Musí mít dynamiku a být tak v průběhu činnosti stále podporovaná různými impulsy. Vychovatel při motivování přihlíží na potřeby dítěte, na jeho současný stav a bere ohled na jeho věk. Pomocí motivace je u dítěte podpořena chuť provádět určitou aktivitu, a také se díky ní dosáhne snáze předpokládaných cílů.⁷¹

Motivace se dělí na **primární** a **sekundární**. Primární motivace se zaměřuje na výchovu ve volném čase. Žák je motivován především k činnosti, kterou vykonává, nebo bude vykonávat teď a tady. U sekundární motivace se jedná o propojení souvislostí. Dítě si uvědomuje smysluplnost činnosti. Tato motivace je spojena s tím, že si dítě vytvoří k určité aktivitě vztah. V tomto případě se rodí návyky k užitečnému využívání volného času i v pozdějším životě. Jedná se tedy o výchovu k volnému času.⁷²

⁶⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 67.

⁶⁹ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 71.

⁷⁰ LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*, s. 11.

⁷¹ Srov. HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*, s. 32.

⁷² Srov. tamtéž, s. 33.

S motivací jsou také spojeny pojmy **incentiva** a **motiv**. Incentiv vyjadřuje určité vybuzení k činnosti a zahrnuje impulsy k činnosti. Existují incentivy negativního i pozitivního rázu. Dalším pojem je poté motiv. Na základě motivu se dítě chová nějakým způsobem. Motiv dítě aktivizuje a díky němu se dítě snaží dosáhnout cíle, kvůli kterému aktivitu vykonává. Motiv vzniká při interakci potřeb a incentiv.⁷³

Jak již bylo zmíněno, dítě je nejvíce motivováno svými potřebami. Jestliže tyto potřeby nenalézá v rodinném prostředí, nebo v jiných zájmových zařízeních, je školní družina vhodným místem. Zde se rozvíjí sociální kompetence. Dítě se učí žít a vycházet s ostatními v různých skupinách. Poznává, že je přínosnější vycházet s ostatními v dobrém, spolupracovat a snažit se vzájemně si pomoci. Dítě potřebuje cítit, že má ve skupině místo, že jeho názory a připomínky jsou využité a respektované. Skutečnost, že si uvědomuje, že někam patří a je uznáváno, ho motivuje k vykonání nějaké činnosti. Dítě vyžaduje určité citové vnímání. Ve školní družině se potřebuje, ostatně jako v jiném prostředí, cítit dobře. Je důležité si uvědomit, že emoce aktivizují chování dítěte. Dítě musí být oceňováno, potřebuje cítit uznání ve skupině. Jestliže se mu ho dostává, přistupuje tím pádem odpovědněji k činnosti a snaží se být nejlepší.⁷⁴

Motivování samotné má pět fází, podle nichž bychom měli postupovat. Nejdříve vychovatel aktivizuje mysl žáka – navede ho například pomocí nějaké jeho předešlé zkušenosti, nebo zážitku. V dítěti musí být v tomto okamžiku vybudena nějaká potřeba, kterou touží naplnit. Pedagog může například s dítětem diskutovat o tom, jak vyřešit určitou situaci. Dítě by se mělo dostat do správného psychického stavu a mělo by se chtít do připravené aktivity pustit. Na konci práce je místo pro hodnocení a zjištění, zda byly potřeby naplněny. Vychovatel by měl myslet při motivování také na to, že činnost by měla být správně vysvětlena. Nestačí uvést, co a jak má dítě dělat; je vhodné uvést nějaký konkrétní příklad.⁷⁵

⁷³ Srov. LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*, s. 13.

⁷⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 68.

Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 71 – 72.

⁷⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 67.

Pro motivaci je nejdůležitější to, aby děti k činnostem přistupovaly s radostí a chutí a toužily se do nich aktivně zapojit. Když děti budou v aktivitě dobré a budou chváleny, udržíme déle jejich zájem. Děti jsou zvědavé. Vykonnávají aktivity, chtějí je vyzkoušet a poznat při nich něco nového. Je proto důležité, aby činnost byla provedena až do konce, aby jí byl naplněn stanovený cíl. Vychovatel by v žádném případě neměl dopustit, aby se dítěti někdo vysmíval. Při hodnocení sám nesmí připomínat nedostatky dítěte.⁷⁶

⁷⁶ Srov. HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*, s. 35.

3 ZÁJMOVÉ ČINNOSTI PROBÍHAJÍCÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

V této kapitole jsou přiblíženy zájmové činnosti probíhající ve školní družině. Zájmové činnosti přispívají k formování osobnosti a napomáhají utvářet pohled na svět.

J. Pavková charakterizuje v publikaci *Pedagogika volného času* zájmové činnosti jako „*cílevědomé aktivity zaměřené na upokojení a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností.*“⁷⁷

3.1 Pohybové a tělovýchovné aktivity

Za nejčastěji provozované aktivity ve školní družině jsou považovány především pohybové a tělovýchovné činnosti. Při jejich realizaci musí být přihlíženo k vybavení a prostorům družiny. Samozřejmě také záleží také na zdatnosti volnočasového pedagoga a dětí, a také na jejich zájmech. Činnosti tohoto charakteru napomáhají příznivě ovlivňovat fyzickou obratnost a působí i na psychickou vyrovnanost.⁷⁸

V životě člověka hraje pohyb důležitou roli. Naše tělo se hýbe neustále. Můžeme si myslet, že jsme v klidu, ale není tomu tak. Hýbeme se pomocí dýchacích pohybů, hýbou se naše orgány. Pohybujeme se v souladu s fyzickou, mentální a duchovní složkou. Pohybová aktivita je také jednou z nejdůležitějších potřeb dítěte. Každé dítě má potřebu pohybu individuální. Dítě však potřebuje pohyb každý den a aktivity, které přes den vykovává, k tomu musí být přizpůsobeny.⁷⁹

Pohybovými a tělovýchovnými aktivitami se v dítěti rozvíjí smysl pro hru a soupeřivost. Učí se hrát podle pravidel a čestně je dodržovat. Při těchto hrách se učí být zodpovědným jak samo za sebe, tak za skupinu. Nechybí zde proces

⁷⁷ PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času*, s. 92.

⁷⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 89.

Srov. BABIAKOVÁ, S. a kol. *Pedagogická volného času a školské kluby dětí*, s. 60.

⁷⁹ Srov. MUŽÍK V., KREJČÍ, M. *Tělesná výchova a zdraví*, s. 4.

začleňování žáka do větší společnosti dětí. Tato adaptace navíc probíhá v pohybových aktivitách velice přirozenou a nenásilnou formou.⁸⁰

Ve školní družině jsou realizovány takové pohybové aktivity, jakými jsou např. chůze, běh, práce s míčem a s ostatním náčiním. Využívána je zde i nápodoba pohybu květin či zvířátek. Pohybové a tělovýchovné aktivity lze navíc úspěšně využít i při multikulturní výchově, ekologické výchově a také jako protidrogovou prevenci.⁸¹

Při organizaci pohybových aktivit ve školní družině musí vychovatel přihlížet k aktuální denní době. Po ránu je vhodné zařadit aktivity na protažení a aktivizaci organismu. Vychovatelka by se měla snažit nabudit děti na vyučování. V odpoledním čase se náročnější pohyby zařazují až po odpočinku. Děti si hrají samostatně, nebo v malých či větších skupinkách většinou pod vedením volnočasového pedagoga. V mnoha činnostech je výhodné použít hudbu nebo nějaký rytmický hudební nástroj. Je samozřejmé, že aktivity probíhající venku se budou lišit podle toho, jestli se nachází škola na venkově, nebo ve městě. Venkov nabízí více prostoru pro náročnější aktivity, les je například výborným místem pro realizaci mnoha úkolů a činností. Děti z městských družin takovéto možnosti samozřejmě většinou nemají.⁸²

Je důležité připomenout, že pohybové aktivity se nevyužívají vždy jako hlavní činnosti. Ještě důležitější jsou totiž tzv. tělovýchovné chvíle. Ty se do činností zařazují podle potřeby. Tato cvičení naladí a povzbudí děti, kdykoliv je toho zapotřebí. Jedná se především o cviky na správné držení těla a cviky, ve kterých děti napodobují určité pohyby. Místo zde mají i různá dechová cvičení. Pohybové aktivity by měly být použity i pro různá vystoupení a soutěže, aby děti mohly předvést to, co se naučily a na čem pracovaly.⁸³

⁸⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 89.

⁸¹ Srov. tamtéž, s. 89.

⁸² Srov. tamtéž, s. 90.

⁸³ Srov. tamtéž, s. 93.

3.2 Výtvarné činnosti

Výtvarná výchova se promítá do všech činností, kde je potřeba určitého estetického citění. Výtvarná činnost se může prolínat s procházkou v přírodě, setkáme se s ní během návštěv nejrůznějších výstav, při společných hrách apod. Naopak tyto činnosti se mohou také stát i vhodnou inspirací pro výtvarnou činnost. Také je můžeme využít jako vhodnou motivaci žáků. Výtvarná činnost nalézá své místo i v činnostech odpočinkových, rekreačních, zájmových a dokonce i pracovně-technických.⁸⁴

Výtvarné práce se však nejvíce užívají v esteticko-výchovných zájmových činnostech. Dítě pomocí této činnosti rozvíjí osobní výtvarnou schopnost. Nachází také různé způsoby, jak estetického vnímání využívat. Dnešní doba nabízí mnoho nových možností, jak se výtvarně vyjádřit. Tato skutečnost však přináší pedagogům nejrůznější úskalí. Jejich úkolem je pak dítě k činnosti dostatečně motivovat.⁸⁵

Ve výtvarné činnosti s úspěchem využijeme toho, že děti jsou zvědavé. K objevování nových věcí používají nejčastěji formy hry a experimentu. Nacházejí nové, neotřelé způsoby jak tvořit, poznávají co používat a jak zacházet s barvami. Tímto způsobem postupně získávají vlastní pohled na věc a pokoušejí se o vlastní estetické prvky při vnímání a zařizování prostoru.⁸⁶

Žáci mají v oblibě ztvárňovat vše, co je obklopuje. Zobrazují přírodu, věci a domy. Vyhledávají netypické předměty, které něčím zaujmou. Příroda skýtá pro výtvarné vyjádření nesčetně námětů. Děti tvoří na základě své fantazie a vlastního pohledu na svět. Vše, co děti načerpají z běžného života, lze nějakým vhodným způsobem využít při výtvarné činnosti, neboť osobní zkušenosti jejich tvorbu samozřejmě ovlivňují.⁸⁷

Ve svém životě se děti setkávají s různými formami umění. Navštěvují kulturní představení, sledují pořady v televizi. Seznamují se s tradicemi spojenými s jejich

⁸⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 96.

⁸⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 97.

Srov. BABIAKOVÁ, S. a kol. *Pedagogická volného času a školské kluby dětí*, s. 59.

⁸⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 97.

Srov. PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času*, s. 96.

⁸⁷ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 97.

regionem, ale i ostatními kouty země. Na dítě má však vliv i prostředí školní družiny jako takové.⁸⁸

3.3 Rukodělné činnosti

Rukodělné činnosti hrají ve vývoji dítěte také významnou roli. Dítěti napomáhají při rozvoji jemné motoriky a napomáhají ke zlepšení jeho písemného vyjadřování. Když se dítě věnuje těmto činnostem, trénuje se jeho pozornost a soustředěnost. To se samozřejmě odráží i na jeho aktivitě ve vyučovacích hodinách. Protože se však každé dítě nevěnuje těmto činnostem doma, je jejich zařazení do aktivit ve školní družině velice důležité. Děti totiž nové poznatky prakticky využijí i ve svém životě.⁸⁹

Při této práci se dítě seznamuje s novými materiály, učí se s nimi pracovat a vytvářet z nich nové věci. Pomocí činností se utváří i osobnost žáka. Nenásilnou formou se učí preciznosti, trpělivosti a přesnosti. Také se učí vnímat prostory a rozvíjí své estetické cítění. Rukodělná činnost ovlivňuje především tvořivost. Dítě si osahává různý materiál, získává nové dovednosti a učí se jak při práci postupovat. Při těchto aktivitách se používá různorodého materiálu a pracovního náčiní, proto se musí dbát na bezpečnost, udržovat hygienu a pořádek.⁹⁰

Velkým přínosem těchto aktivit je to, že dítě si zvyká na nějaký pracovní režim. Má možnost vyzkoušet si něco málo z práce na zahradě, seznamuje se s rostlinami a s tím, jak má o ně pečovat. O rostliny se mohou děti starat jak venku, tak ve třídách. Nedílnou součástí těchto činností je také aranžování květin, což také napomáhá v rozvoji estetického a prostorového vnímání. Důležité také je, že se děti těmito činnostmi podílejí na úpravě prostředí školy, družiny, nebo školní budovy. Děti se v prostředí, které si samy ozdobily, cítí lépe.⁹¹

⁸⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 97.

⁸⁹ Srov. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*, s. 167.

Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 99.

⁹⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 99.

⁹¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 99 – 100.

Srov. DYTRTOVÁ, J., VODÁKOVÁ, J. *Praktické činnosti I.*, s. 45, 47.

Způsobů, stejně jako druhů materiálů, které můžeme při rukodělné práci využít, je nepřeberné množství. Podle toho, jaký materiál zrovna ve školní družině používáme, se dělí i jednotlivé praktické činnosti. První často provozovanou aktivitou je práce s přírodním materiálem. Tento materiál se dá sehnat velice snadno, jelikož se vyskytuje v přírodě okolo nás a my si ho sami můžeme vyhledat. Záleží jen na naší fantazii a také na tom, z čeho chceme zrovna tvořit. Přírodní materiály mají různý původ. Mohou být rostlinné, živočišné a nerostné. Do rostlinných patří např. listí, větvičky, kůra, suchá tráva, různé plody a semínka. V přírodě také nalézáme ulity a různá peříčka, jež patří do živočišného materiálu. Materiály z nerostných surovin, které se při praktických činnostech používají, jsou pak především kameny nebo písek.⁹²

Druhá aktivita je práce s poddajným materiálem a jeho tvarování. Modelovací hmoty se dělí na přírodní a umělé. K přírodním je řazena modelovací hlína a sádra. K těm umělým patří plastelína, modurit, parafín.⁹³

Další oblíbenou činností je práce s papírem. Způsobů jeho zpracování je mnoho. Papír se stříhá, mačká, trhá, náměty na výrobky z něj jsou takřka nevyčerpatelné. Můžeme ho využít např. k výrobě různých koláží, ozdůbek, záložek atd.⁹⁴

Při rukodělných činnostech nesmíme také zapomínat na práci s textilem. Žáci se s ním učí pracovat a poznávají různé druhy látek. Osvojují si dovednosti, které pak uplatní v praktickém životě. Učí se vyšívat, přišívat knoflíčky či různé úchyty.⁹⁵

Důležitou a oblíbenou aktivitou je používání stavebnic a různých her stavebnicového charakteru. Stavebnice jsou různého druhu a mají různé využití. Prvním typem jsou stavebnice prostorové, do kterých patří různé druhy kostek. Dále rozlišujeme stavebnice plošné, k nimž patří puzzle, mozaiky, dělené obrázky apod. Stavebnice typu Merkur patří do kategorie stavebnic konstrukčních.

⁹² Srov. HONZÍKOVÁ, J. a kol. *Praktické činnosti II.*, s. 7.

⁹³ Srov. tamtéž, s. 55 – 58.

⁹⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 102.

⁹⁵ Srov. DYTRTOVÁ, J., VODÁKOVÁ, J. *Praktické činnosti I.*, s. 57.

Posledním typem jsou spojovací stavebnice, u nichž můžeme jako příklad uvést Plasticant, Alfu apod.⁹⁶

3.4 Rozvoj komunikativních dovedností

K rozvoji komunikativních dovedností napomáhá do značné míry dramatická a literární činnost. Tyto aktivity by měly proto probíhat i ve školní družině. Dítě se pomocí dramatických her dostává do role a do situací, které za normálních okolností nezažije. Díky jednání, které si při těchto dramatických činnostech ve školní družině vyzkouší, získá nové zkušenosti, které pak může uplatnit i v reálném životě.⁹⁷

Není bez zajímavosti, že dramatická výchova se zaměřuje na osobitost každého člena družiny. Jejím cílem je rozvinout osobnost člověka, jeho dovednosti, fantazii, a také schopnost improvizace. Pochopení souvislostí mezi jednotlivými situacemi vede k prohloubení jeho komunikativních schopností. V případě že uplatňujeme ve školní družině dramatickou výchovu po celý rok, je možné na závěr nacvičit nějaké veřejné představení. I tato skutečnost se může stát dalším cílem začleňování dramatických činností do školní družiny.⁹⁸

Je důležité si uvědomit, že pro dramatické činnosti je velice důležitá schopnost soustředění, kterou je možné pomocí konkrétních cvičení trénovat. Koncentrace dále napomáhá posilovat paměť a rozvíjet fantazii. Soustředění můžeme také trénovat pomocí všech pěti smyslů. Tato cvičení jsou jednoduchá, ale zároveň efektivní.⁹⁹

Dramatické činnosti ve školní družině mohou mít chvilkový charakter, nebo jsou zařazovány jako hlavní činnost. Ty chvilkové je možno zařadit kdykoli v průběhu celého dne; mohou se vyskytnout již při ranní docházce, v průběhu odpoledne mohou sloužit jako tzv. hry na „rozehřátí“ a „prolomení bariér“.¹⁰⁰

⁹⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 101 – 102.

⁹⁷ Srov. WAY, B. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*, s. 7 – 8.

⁹⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 109.

⁹⁹ Srov. BUDÍNSKÁ, H. *Hry pro šest smyslů*, s. 6.

Srov. WAY, B. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*, s. 17.

¹⁰⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 109.

Pokud volíme dramatické aktivity jako hlavní činnost, je důležité dodržovat správný postup. Na prvním místě zařadíme hry na uvolnění a prolomení bariér mezi dětmi. Dále následují činnosti, které děti aktivizují k další práci. Po těchto hrách se děti s vychovatelem věnují hlavnímu tématu. Motivovat na tuto hlavní činnost je vhodné například přečtením nějakého článku, či úryvku z knihy. Po hlavní činnosti následuje zpravidla určitá reflexe a po ní fáze ukončení.¹⁰¹

Školní družina by měla v činnostech nabídnout i práci s knihou a časopisy. Děti se mohou s knihou a časopisy seznamovat různou formou, například pomocí prohlížení obrázkových knih, předčítání článků či prezentací různých knížek. Je vhodnější, když vychovatel předkládaný text předčítá, než aby jej pustil z nahrávky v přehrávači. Reprodukovaný text slouží mnohdy jako vhodná motivace k další činnosti. Pedagog by měl mít také připravené otázky, na které mohou v návaznosti na text děti odpovídat. Tato diskuze rozvíjí u dětí schopnost vyjadřování. Hlavním cílem těchto činností je seznámení dětí s knihami, dále rozvíjení tvořivé myšlení, představivosti a schopnosti správného vyjadřování a obohacování slovní zásoby.¹⁰²

3.5 Přírodovědné činnosti

Tyto činnosti, které je vhodné do programu školních řadit, probíhají z pravidla venku v přírodě na čerstvém vzduchu. Příroda nám poskytuje mnoho podnětů, pomocí kterých je možné probudit v dětech zvědavost. S úspěchem můžeme využít toho, že dítě má z nově nabytých poznatků radost. Rostliny, živočichové a celá krajina nám navíc slouží jako nekonečný zdroj inspirace i pro některé ostatní činnosti.¹⁰³

Ve školní družině se lze zabývat několika oblastmi přírodovědných činností. Jedná se o pozorování přírody, pěstitelství, podporu chovatelství a ochranu a podílení se na životním prostředí. Při výběru aktivit samozřejmě velice záleží

¹⁰¹ Srov. VALENTA, J. *Učit se být*, s. 16 – 19.

Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 112

¹⁰² Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 113

Srov. *Vychovatel*, č. 8, s. 33.

¹⁰³ Srov. VIEHOFFOVÁ H., REUYSOVÁ, E. *Jak s dětmi trávit volný čas*, s. 7.

na prostorách a možnostech školní družiny. Výhodu mají ty družiny, které mají ve své blízkosti, les, louku nebo nějaký prostor, ve kterém se děti mohou spolu s vychovateli věnovat objevování přírodních krás. Tuto možnost může do jisté míry suplovat školní zahrada, kterou může družina navštěvovat. Tu lze využívat pro pěstování a obdělávání rostlin, stromů a keřů. Pokud děti tuto možnost nemají, mohou se realizovat alespoň v pěstování pokojových rostlin. Péče o tyto rostliny také není mnohdy jednoduchá a pro děti je přínosné, když budou vědět jak na to. V prostorách družiny není bohužel možné rozvíjet chovatelství. Je však důležité, aby byly zájmy o tuto oblast u dětí maximálně podporovány např. pomocí exkurzí, výstav nebo různých besed.¹⁰⁴

Je velice důležité podporovat v dětech při přírodovědných činnostech kladný vztah k přírodě. V době, kdy se obrovskou rychlostí znečišťuje životní prostředí, je nutné vzbudit v dětech pocit, že si přírody musí vážit a musí ji chránit.¹⁰⁵

3.6 Hudební činnosti

Ve školní družině je hudba nejčastěji reprodukována pomocí přehrávače nebo se používá jako doprovod při tanečních činnostech. Vychovatel by se měl ale také snažit vést děti k živému zpěvu, který můžou provozovat v nejrůznějších chvílích. Děti si mohou zpívat např. při vycházce, během čekání ve frontě na oběd nebo před odchodem na vyučování z ranní družiny. Je důležité si uvědomit, že zpíváním si děti posilují hlas a paměť a osvojují si základy různých nářečí a odlišných kultur.¹⁰⁶

Pomocí hudebních aktivit se dítě učí naslouchat okolnímu světu, a také samo sobě. Rozvíjí se tím jeho hudební nadání a hudební tvořivost. I hudební činnosti však musí být propojeny se hrou. Ta by měla být zábavná a nesoupeřivá, aby děti při těchto aktivitách cítily ve skupině příznivé vztahové klima.¹⁰⁷

K hudebním činnostem ve školní družině se nejvíce hodí písně lidové a umělé. Neboť je s písněmi spojena celá řada zvyků a svátků, a také různé období

¹⁰⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 113 – 114.

¹⁰⁵ Srov. VIEHOFFOVÁ H., REUYSOVÁ, E. *Jak s dětmi trávit volný čas*, s. 7.

¹⁰⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 104 – 105.

¹⁰⁷ Srov. FLORIANA, A. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*, s. 9.

a událostí v roce, je vhodné, naučí-li se děti ke každému z nich jednu konkrétní píseň. Ve školní družině si mohou také nacvičit nějaké vystoupení, kde se bude zpívat, tancovat i hrát. To však vyžaduje, aby se děti věnovaly v družině těmto aktivitám průběžně a pravidelně.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*, s. 107.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části se zabývám výzkumným projektem. Projekt se zaměřuje na to, zda jsou děti navštěvující školní družinu spokojené s aktivitami, které jim jsou nabízené. K tomu, abych mohla uvedené skutečnosti zjistit, jsem použila metodu dotazníku, který žáci ve školní družině vyplňovali.

4.1 Výzkumný projekt

Cílem výzkumné sondy je zjistit, jaká je spokojenost dětí se zájmovými činnostmi ve školní družině. Na základě toho jsem vypracovala dotazník. Toto téma jsem si vybrala z důvodu, že mě zajímá, zda jsou děti navštěvující školní družinu spokojené s tím, jak zde tráví svůj volný čas. Chtěla jsem také vědět, zda jim některé aktivity v nabídce školní družiny chybí.

4.2 Hypotézy

Hypotézy byly vytvořeny na základě teoretické části. Pro výzkumnou sondu jsem si stanovila tyto hypotézy:

H1: Dětem jsou ve školní družině nabízeny nejčastěji aktivity pohybového charakteru.

H2: Většina dětí si ve školní družině hraje nejraději s ostatními dětmi.

H3: Většina dětí vyhledává ve školní družině nejraději aktivity, které jsou zaměřené na pohyb.

H4: Většina dětí se ve školní družině nikdy nenudí.

H5: Většina dětí navštěvujících školní družinu je s nabídkou zájmových činností spokojena.

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Vzhledem k tématu práce jsem si jako výzkumný vzorek vybrala žáky navštěvující školní družinu. Dotazníky jsem zadala v ZŠ a MŠ Jince a ZŠ a MŠ Obořiště nacházející se v příbramském okrese. Na základní škole Jince je družina rozdělena na dvě oddělení. Každé oddělení navštěvuje třicet žáků. V prvním oddělení jsou žáci prvních, třetích a pátých tříd, do druhého pak dochází žáci druhých a čtvrtých ročníků. Na základní škole v Obořišti je pouze jedno oddělení družiny. Navštěvuje ho dohromady dvacet pět žáků prvního až pátého ročníku. Dohromady byly dotazníky rozdány 66 respondentům. Zpracováno však mohlo být pouze 63 dotazníků, neboť z nich 3 musely být pro neúplné vyplnění vyřazeny.

4.4 Výzkumná metoda a způsob výzkumu

Jak jsem již uvedla výše, pro tento výzkum jsem zvolila metodu dotazníku. Tvořily ho tři části – vstupní část, vlastní otázky a závěrečné poděkování.

Metoda dotazníku se používá především k získávání dat od více respondentů najednou. Jeho nespornou výhodou je také to, že se data získají v relativně krátkém časovém horizontu. Negativem pak je, že respondenti nemusí odpovídat pravdivě.¹⁰⁹

Žákům navštěvující první a druhý ročník jsem s vyplňováním dotazníku pomáhala. Protože tyto děti ještě dostatečně neovládají čtení, bylo potřeba jim otázky předčítat. Vyplňovali jsme v menších skupinkách tvořených čtyřmi až pěti dětmi. Žáci navštěvující třetí, čtvrtý a pátý ročník vyplňovali dotazník sami. Na případné dotazy jsem ochotně odpovídala.

¹⁰⁹ Srov. GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*, s. 53 – 59.

4.5 Vyhodnocení dotazníku

V této části budu interpretovat výsledky výzkumné sondy. Výsledky jsou zpracované také do grafů a tabulek. V podkapitolách uvádím pouze grafy, tabulky jsou součástí Přílohy I.

V následujícím textu používám spojení „většina dotázaných“. Pokud je toto spojení užíváno u výsledků zpracovaných v procentech, nadpoloviční většina znamená nad 50 %. Pokud je použito u výsledků, které nejsou uvedeny v procentech, ale pouze v počtech, je za nadpoloviční většinu považováno nad 32 dotázaných.

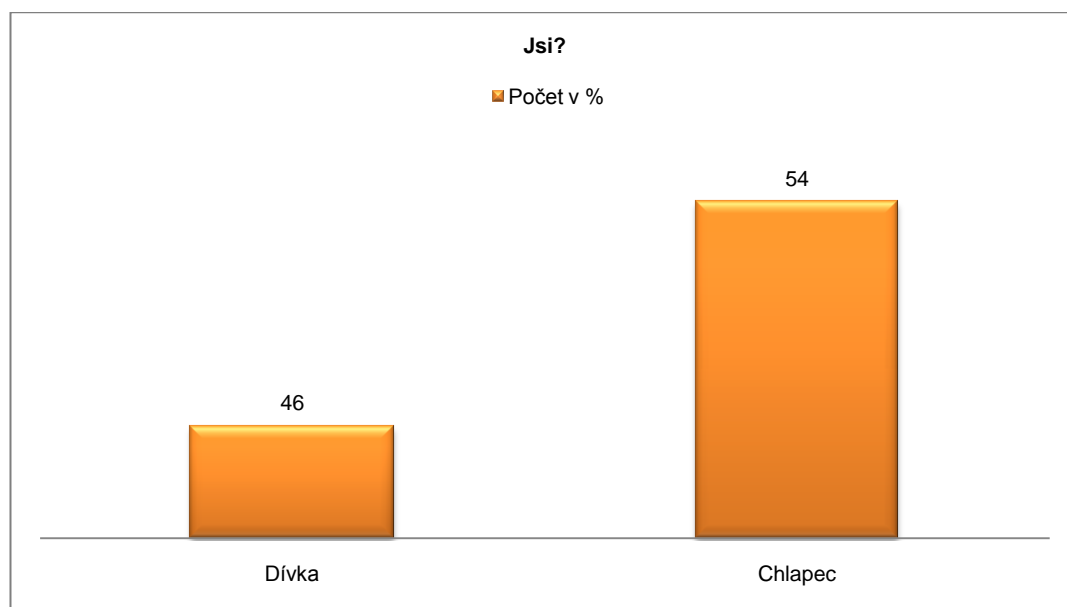
4.5.1 Vyhodnocení informativních otázek

Za informativní otázky považuji ty, ve kterých jsem zjišťovala údaje o respondentech. V první otázce jsem se dotazovala na jejich pohlaví.

Z odpovědí vyplynulo, že dotazníky vyplnilo 46 % dívek a 54 % chlapců.

K otázce se váže Graf č. 1. Data jsou také dále uvedena v Tabulce 1 v Příloze I.

Graf č. 1

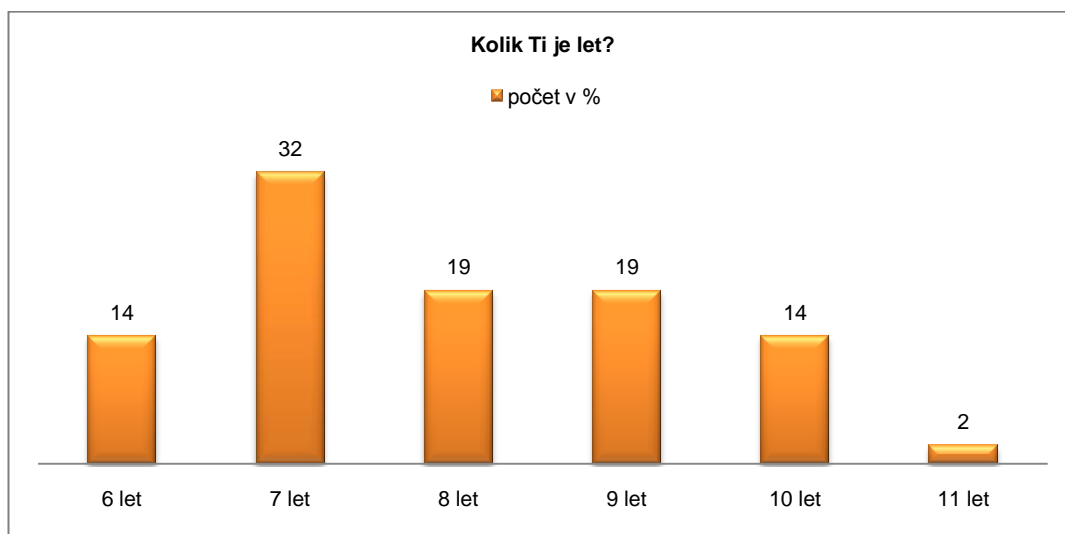

Ve druhé informativní otázce jsem zjišťovala věk dětí.

Nejvíce dochází do školní družiny děti sedmileté, a to celých 32 % z celkového počtu dotázaných. O druhý nejčastější věk, který se ve školní družině objevuje, se dělí osmileté a devítileté děti. Jejich počet činí 19 %. Šestiletých a desetiletých dětí je 14 % a pouze 2 % tvoří děti jedenáctileté.

K této otázce se váže Graf č. 2. Data jsou dále uvedena v Tabulce 2 v Příloze I.

Graf č. 2

4.5.2 Vyhodnocení otázky č. 1

Otázka: **Chodíš do školní družiny rád/a?**

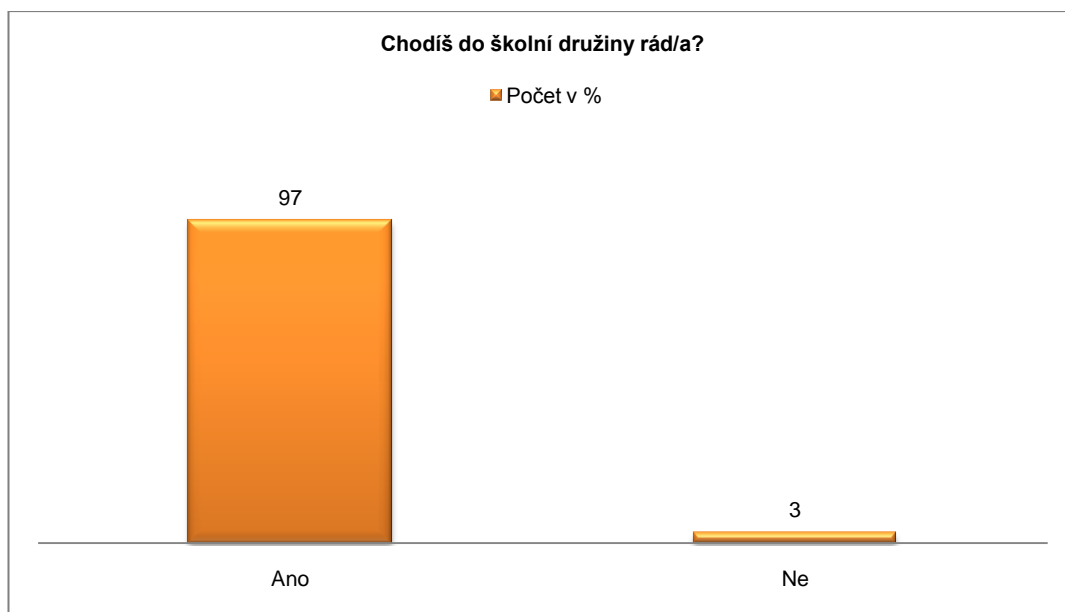
Tato otázka zjišťuje, zda respondenti navštěvují školní družinu rádi, či ne. Podle odpovědí 97 % dotázaných chodí do družiny rádi. Pouze 3 % dotázaných navštěvují školní družinu neradi.

Jednou z funkcí, kterou školní družina zajišťuje, je dohled nad dětmi v době, kdy ho nemohou převážně z důvodu pracovních povinností zajistit sami rodiče. Tato skutečnost by mohla znamenat, že děti nemusí chodit do družiny dobrovolně, a nabízela se zde tedy možnost, že děti nenavštěvují školní družinu rády. Odpovědi však dokazují, že převážná většina dochází do školní družiny ráda.

K této otázce se nevztahovala žádná z uvedených hypotéz.

Tato data jsou dále uvedena v Tabulce 3 v příloze I.

Graf č. 3

4.5.3 Vyhodnocení otázky č. 2

Otázka: **Nudíš se někdy ve školní družině?**

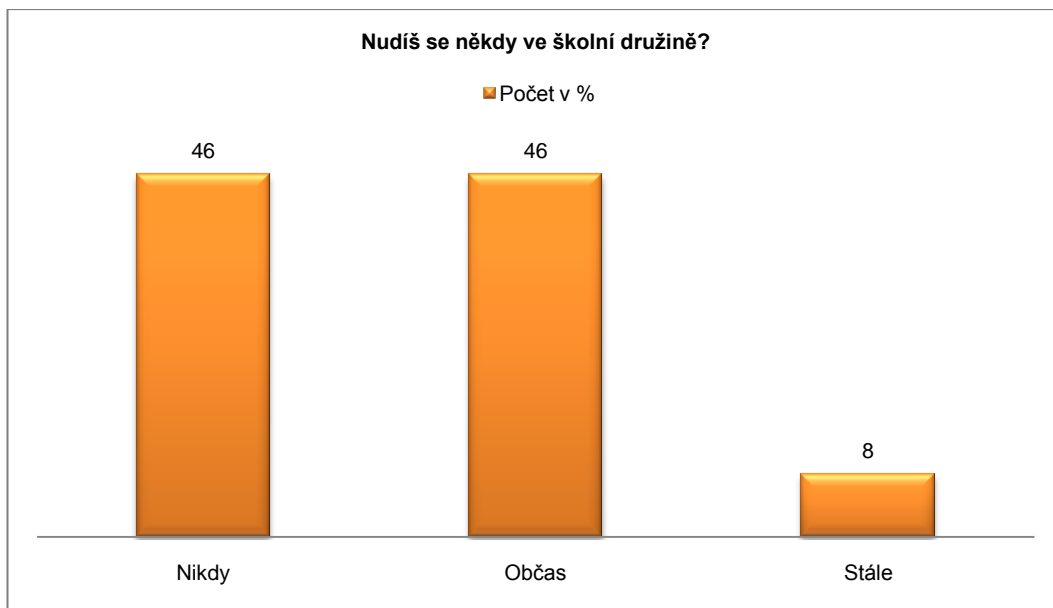
Touto otázkou jsem zjišťovala, zda děti ve školní družině pocítují někdy nudu.

K této otázce se vztahovala hypotéza, že většina dětí se ve školní družině nikdy nenudí. Domnívala jsem se, že většina dětí ve školní družině nudu nezažívá. Možnost, že se „nikdy“ nenudí, potvrdilo 46 % dotázaných. Možnost „občas“ vybralo taktéž 46 %. Těch, kteří se ve školní družině nudí „stále“, je 8 %. Na základě těchto výsledků se tedy předložená hypotéza nepotvrdila.

Chtěla bych se ale pozastavit nad skutečností, že 8 % uvedlo, že se nudí stále. Tato otázka může mít souvislost s otázkou předešlou, kde jsem se ptala, zda chodí děti do školní družiny rády. Je možné, že v těchto 8 % mohou být právě 3 % těch, kteří nechodí do školní družiny rády. Stále tu ale zbývá 5 % dotázaných, kteří se nudí, a přesto pravděpodobně navštěvují školní družinu rádi. Je ale také možné, že děti na druhou otázku neodpovídaly pravdivě, protože chtěly pouze například napodobit spolužákovu odpověď.

Data vztahující se k této otázce jsou dále uvedena v Tabulce 4 v Příloze I.

Graf č. 4

4.5.4 Vyhodnocení otázky č. 3

Otázka: **Jsi spokojený/á s tím, co děláš ve školní družině?**

Na základě této otázky zjišťuji, zda se potvrdí, či vyvrátí předkládaná hypotéza, že většina dětí navštěvující školní družinu je s nabídkou zájmových činností spokojena. Dotázaní měli na výběr z pěti možností. S tím, jak ve školní družině tráví svůj volný čas, je spokojeno 54 %. Pouze 2 % dotázaných nejsou vůbec spokojena s tím, co ve školní družině dělají. Další hodnoty jsou uvedeny v Grafu č. 5.

Na základě výsledků mohu tedy říci, že se hypotéza potvrdila. Většina dotázaných je spokojena s aktivitami, které probíhají v jejich školní družině.

Tato data jsou dále uvedena v Tabulce 5 v Příloze I.

Graf č. 5

4.5.5 Vyhodnocení otázky č. 4

Otázka: **Jaké aktivity ve školní družině děláte?**

Tuto otázku jsem zaměřila na to, jaké aktivity jsou dětem ve školní družině nabízeny. Respondenti měli zatrhnout vše, co ve školní družině dělají. Touto otázkou jsem chtěla zjistit, co je dětem nabízeno nejvíce a co nejméně. K této otázce se vztahuje hypotéza, že dětem jsou ve školní družině nabízeny nejčastěji aktivity pohybového charakteru.

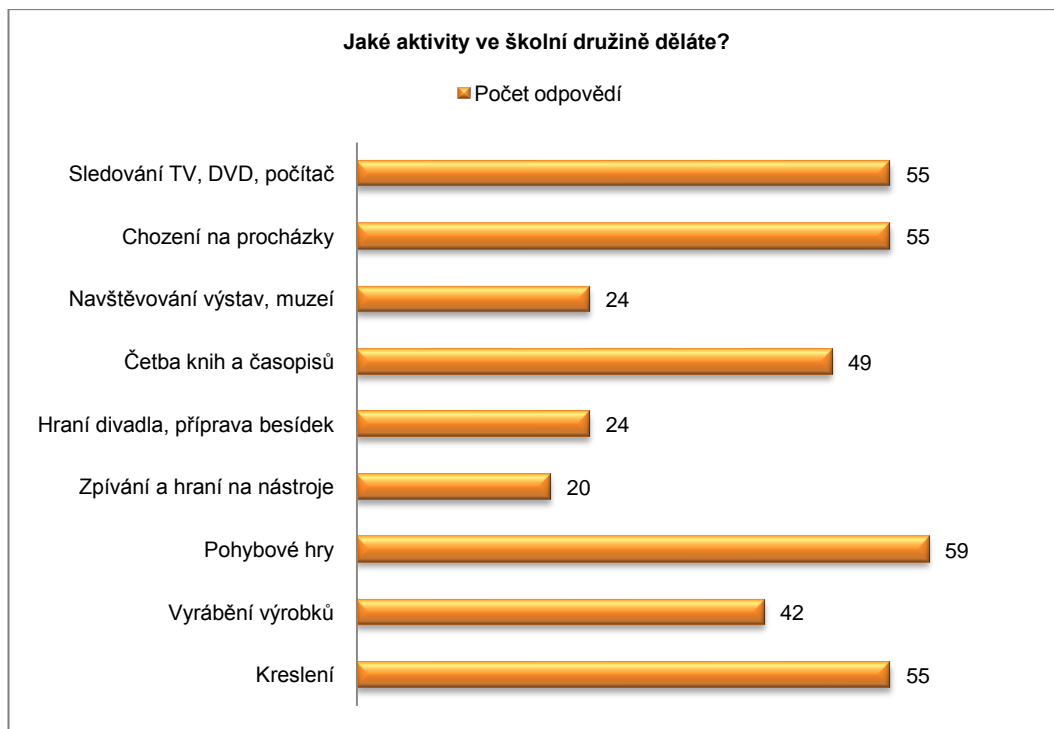
Hodnoty v Grafu č. 6 nejsou uváděny v procentech, ale jsou rozděleny podle počtu odpovědí. Uvedu zde pouze ty činnosti, které respondenti vybírali nejvíce, a ty, které vybírali nejméně. Jak si stály ostatní aktivity, je uvedeno v Tabulce 6 v Příloze I a v Grafu č. 6 uvedeného níže.

Na základě odpovědí jsem došla k názoru, že dětem jsou nejvíce nabízené činnosti pohybové. Nejméně se ve školní družině věnují četbě knih a časopisů.

Na základě výsledků se mi potvrdila výše zmíněná hypotéza.

Tato data jsou dále uvedena v Tabulce 6 v Příloze I.

Graf č. 6

4.5.6 Vyhodnocení otázky č. 5

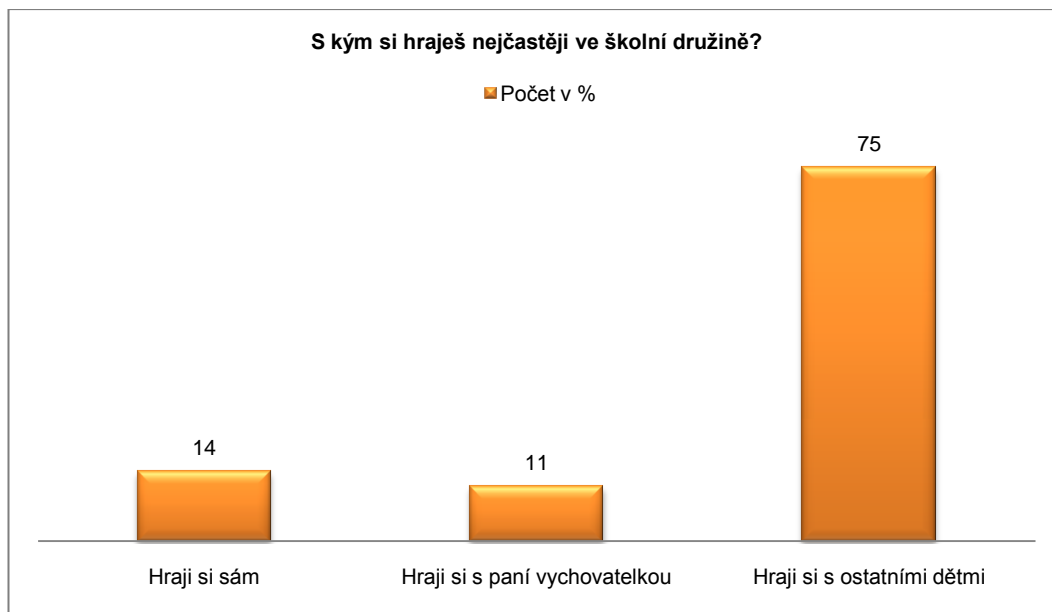
Otázka: S kým si hraješ nejčastěji ve školní družině?

Otázkou jsem se snažila zjistit, zda si děti hrají převážně samy, s paní vychovatelkou, nebo s ostatními dětmi. K této otázce se vztahuje hypotéza, která říká, že většina dětí si ve školní družině hraje nejraději s ostatními dětmi.

Výsledky hypotézu potvrdily, protože 75 % dětí si hraje nejraději se svými kamarády. Tento výsledek mě nepřekvapuje. Spíše se musím pozastavit nad tím, že si celých 14 % respondentů vybralo možnost, že si hrají nejčastěji sami. Podle mého názoru je to vysoké číslo. Ve školní družině jsou děti ve velkých skupinách, je tu tedy pro dítě velká šance najít někoho, s kým by si mohlo společně hrát. Je možné, že děti, které si vybraly tuto variantu, jsou z nějakého důvodu nepřijímány do kolektivu. Pokud by tomu tak bylo, je důležité, aby se vychovatelka pokusila tuto situaci změnit. Jak jsem ale měla možnost na základě souvislé praxe poznat, pro vychovatele je tento úkol vskutku velice obtížný.

Tato data jsou dále uvedena v Tabulce 7 v Příloze I.

Graf č. 7

4.5.7 Vyhodnocení otázky č. 6

Otázka – **Zaškrtni pouze TŘI aktivity, které nejraději děláš ve školní družině?**

Pomocí této otázky jsem zjišťovala, jakým aktivitám dávají děti přednost, neboli co nejraději dělají ve školní družině. Výsledky v této otázce nejsou stanoveny v procentech, jsou zde uvedeny přesné odpovědi. Otázka také měla potvrdit, či vyvrátit hypotézu, že většina dětí vyhledává ve školní družině nejvíce aktivity, které se zaměřují na pohyb. Hypotézu jsem navrhovala s ohledem na potřeby dítěte v tomto období. Předpokládala jsem, že děti v období mladšího školního věku pohyb vyhledávají a dalo by se říct, že ho vyžadují.

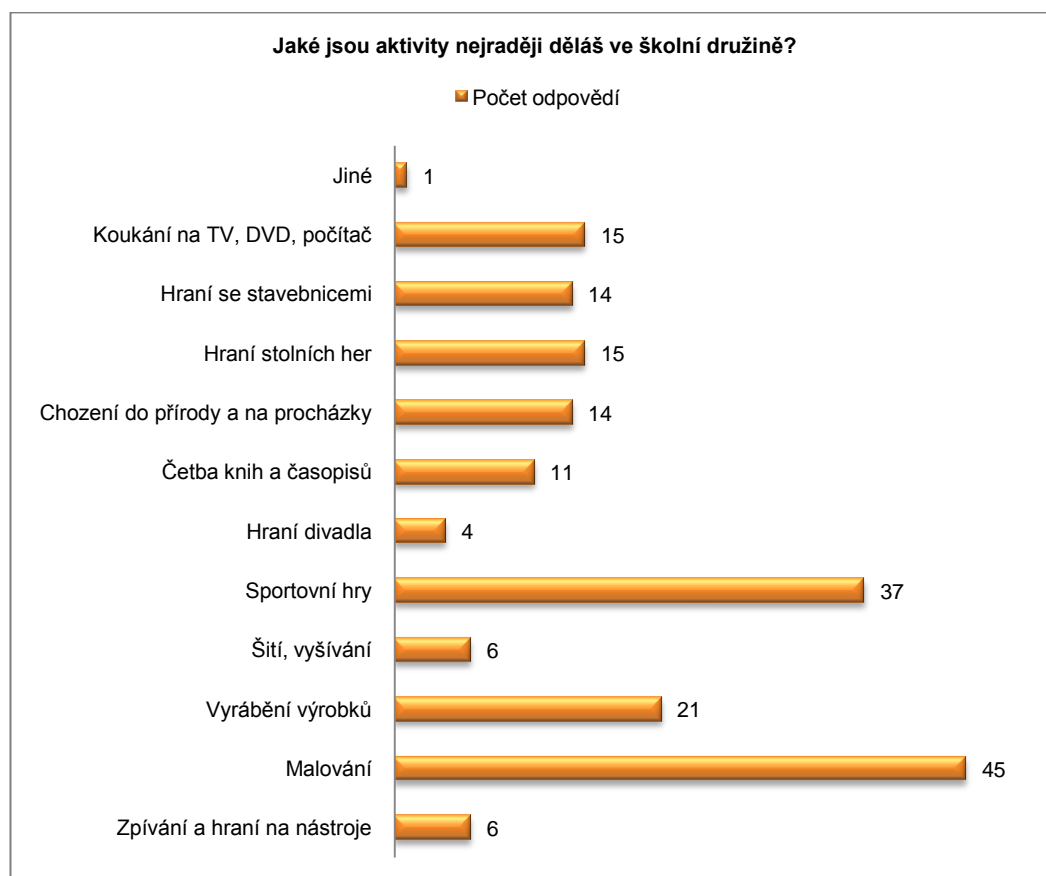
Výsledky však dokazují, že nejvíce oblíbenou aktivitou je malování. Otázka byla vybrána 45krát. Pohybové aktivity jsou až na druhém místě s celkovým počtem 37 odpovědí. Nejméně dotázaných vybíralo aktivitu související s hraním divadla. V této otázce děti vybíraly z nabízených možností, ale byla sem zařazena i možnost otevřené odpovědi v případě, že by respondentovi nevyhovovaly nabízené možnosti. Tuto možnost využil pouze jeden dotázaný. Odpověď však byla nečekaná. Do otevřené otázky jedno dítě napsalo, že nejraději zlobí paní

vychovatelku. Je možné, že toto dítě patří právě k zmiňovaným 8 % dotázaných, co se ve školní družině nudí (Otázka č. 2).

Výsledky této otázky předloženou hypotézu tedy vyvrátily, neboť děti dávají více přednost výtvarné činnosti.

Další data, týkající se této otázky, jsou uvedena v Tabulce 8 v Příloze I.

Graf č. 8

4.5.8 Vyhodnocení otázky č. 7

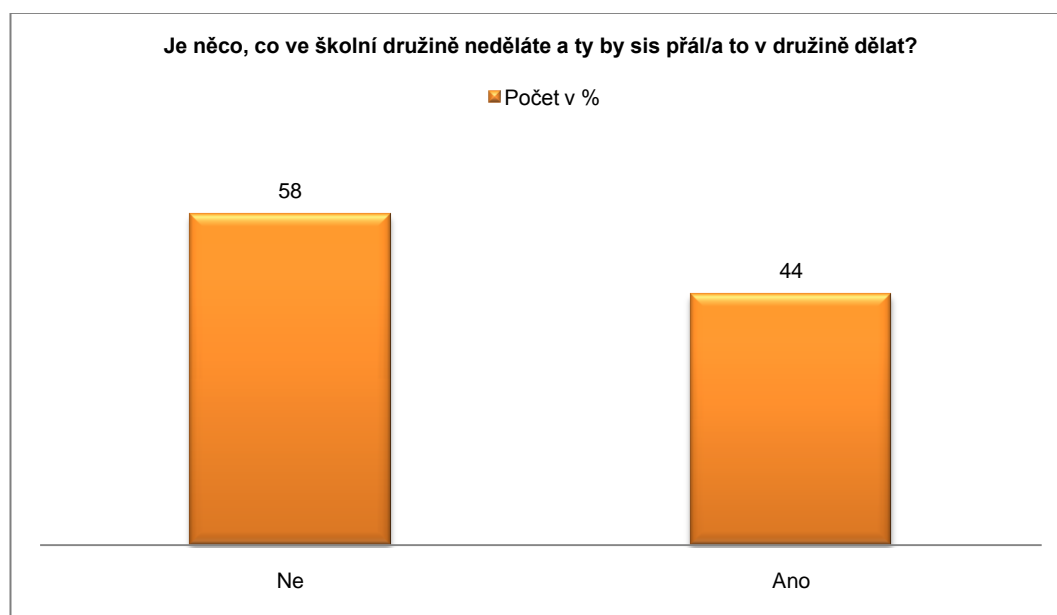
Otázka: Je něco, co ve školní družině neděláte, a ty bys sis přál/a to v družině dělat?

Pomocí této otázky jsem chtěla přijít na to, zda nějaké činnosti dětem ve školní družině chybí. Otázka byla zčásti otevřená. Dotázaní se mohli vyjádřit k tomu, co jim ve školní družině ještě schází.

Graf č. 9 jsem zpracovala systémem „ano“ – „ne“, podle toho, jakou odpověď dotázaný uvedl („ano“, je / „ne“, není). Otevřenou otázku jsem zpracovala pouze slovně. Její výsledky jsou uvedeny pod následujícím Grafem č. 9. Většina respondentů, přesněji 56 %, si nepřála dělat ještě něco jiného. Však 44 % dotázaných vyslovilo naopak přání běžné činnosti nějak obohatit, či je doplnit. Někteří respondenti tedy využili otevřené otázky a napsali, jaké další aktivity by ve školní družině uvítali.

Tato otázka se přímo nevztahuje k žádné hypotéze. Jestliže ale většina dotazovaných odpověděla „ne“, mohl by výsledek v určité míře potvrzovat hypotézu, že většina dětí navštěvující školní družinu je s nabídkou zájmových činností spokojena. Pokud si nepřejí dělat něco jiného, je to nejspíše tím, že jsou se stávající nabídkou aktivit v družině spokojeni.

Graf č. 9

Druhá část otázky byla otevřená. Pokud dotázaní odpověděli, že by si přáli dělat ještě něco jiného, měli možnost vyslovit se konkrétně.

Děti se nejvíce zaměřovaly na aktivity, které jsou jim ve školní družině již nabízeny, podle jejich názoru jim však není věnován dostatek prostoru. Některé odpovědi byly zaměřeny na určitou hmotnou věc. Tři odpovědi však velice

překvapující. Vypovídaly především o tom, jaké má dítě myšlení, a o tom, jaký má postoj k hodnotám.

Odpovědi jsem rozdělila do několika skupin. V závorce jsou vždy uvedeny jednotlivé aktivity, které děti uvedly v otevřené odpovědi.

Skupiny:

- Hudební a kulturní (návštěvu divadla, častější hraní na hudební nástroj),
- Výtvarné a rukodělné činnosti (více vybarvovat a vyrábět z plsti),
- Činnosti pohybového charakteru (hoňky, lezení, bojovky, kopaná). Dále bych sem zařadila přání chodit více do tělocvičny a na procházky,
- Chybějící vybavení (počítač, playstation, stolní fotbal),
- Děti by také rády koukaly více na televizi.

Poslední tři aktivity, které zde uvedu, nespádají do žádné z uvedených skupin, ani do jiných činností, které by měly být dětem ve školní družině nabízeny.

Jeden respondent by si přál více svobody. Toto dítě dává nejspíš přednost neřízeným aktivitám a rádo by si dělalo jen to, co se mu líbí. V jednom dotazníku bylo uvedeno, že by dotázaný chtěl více štvát ostatní. Zmínil zde dokonce slovo „zabít“. Během praxe jsem poznala, že chlapci rádi hrají hry bojového charakteru. Dítě se mohlo tedy inspirovat právě takovými aktivitami a použít v odpovědi slova s nimi spojená. Odpověď je možné chápat tak, že by rádo přeneslo tyto aktivity do hry. Existuje zde však také možnost, že se respondent chtěl při vyplňování dotazníků pouze předvádět před ostatními, což mělo na výpovědní hodnotu jeho odpovědi také vliv.

4.6 Shrnutí výsledků výzkumu

Pomocí výzkumné sondy jsem zjišťovala, zda jsou děti navštěvující školní družinu spokojené se zájmovými činnostmi, které mají možnost ve družině vykonávat. První dvě neočíslované otázky zjišťovaly identifikační údaje o respondentech. Sedm hlavních otázek se vztahovalo zpravidla ke stanoveným hypotézám.

Výzkumnou sondou jsem došla k následujícím výsledkům.

Žáci navštěvují školní družinu rádi. Ve školní družině se 46 % dětí nikdy nenudí, stejný počet se nudí jen občas. Hypotéza „H4: Většina dětí se ve školní družině nikdy nenudí“ se tedy nepotvrdila. Z výsledků další otázky vyplývá, že děti jsou spokojené s činnostmi, které ve školní družině dělají. Zjištěný výsledek tedy potvrzuje hypotézu „H5: Většina dětí navštěvující školní družinu je s nabídkou zájmových činností spokojena“. Dále z dotazníků vyplynulo, že jsou dětem nejčastěji nabízeny aktivity pohybového charakteru. Tím pádem se hypotéza „H1: Dětem jsou ve školní družině nabízeny nejčastěji aktivity pohybového charakteru“ potvrdila. Zjistila jsem, že děti si nejraději hrají s ostatními. Na základě tohoto výsledku se potvrdila hypotéza „H2: Většina dětí si ve školní družině hraje nejraději s ostatními dětmi“. Nejčastější odpovědi na otázku, ve které jsem zjišťovala, které aktivity nejraději ve školní družině děti dělají, hypotézu „H3: Většina dětí nejraději vyhledává ve školní družině aktivity, které jsou zaměřené na pohyb“, jednoznačně vyvrátily. Z výsledků je patrné, že děti mají nejraději výtvarné činnosti, především malování. Odpovědi na sedmou otázku dokazují, že většina dětí si nepřeje dělat ve školní družině ještě něco dalšího. Ti, kteří by si přáli dělat ještě něco navíc, by chtěli obohatit některé zájmové činnosti o určité aktivity, případně navrhovali doplnění materiálního vybavení družiny. Na základě výsledků výzkumné sondy se tedy potvrdily tři stanovené hypotézy. Dvě hypotézy byly vyvráceny.

ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce s názvem „Spokojenost dětí se zájmovými činnostmi ve školní družině“ se zaměřuje, jak již název napovídá, na školní družinu. Teoretická část se skládá ze tří kapitol. První se zaměřuje na vývojové charakteristiky mladšího školního věku, druhá na školní družinu a třetí obsahuje jednotlivé zájmové činnosti, kterým se děti ve školní družině věnují.

V praktické části jsem zkoumala, zda děti docházejí do školní družiny rády a zda jsou s probíhajícími zájmovými činnostmi spokojeny. Pro získání odpovědí na tyto otázky jsem použila metodu dotazníku. Dotazník jsem zadala ve dvou školních družinách na základních školách nacházejících se v příbramském okrese. Celkem jsem vyhodnocovala 63 dotazníků. Pro svou práci jsem v návaznosti na teoretickou část stanovila celkem pět hypotéz. Získané výsledky potvrdily tři hypotézy. Potvrdila se hypotéza, která předpokládala, že si děti hrají raději s ostatními dětmi, než s paní vychovatelkou, nebo samy. Dále se potvrdila hypotéza, že dětem jsou nejvíce nabízeny aktivity pohybového charakteru. Třetí potvrzená hypotéza vypovídá o tom, že většina dětí navštěvujících školní družinu je s nabídkou činností spokojena. Tuto hypotézu považuji osobně v této práci za stěžejní. Další dvě předložené hypotézy byly vyvráceny.

Cílem práce bylo teoreticky popsat školní družinu a problematiku nabídky činností ve školní družině a prostřednictvím výzkumné sondy zjistit, jaká je spokojenost dětí s nabídkou zájmových činností ve školní družině. Cíl práce se dle mého názoru podařilo naplnit. První část práce nabízí dostatečný teoretický úvod do dané problematiky a v praktické části jsou poté prezentovány výsledky provedené výzkumné sondy. V příloze jsou navíc uvedeny tabulky zobrazující přehledně výsledky dotazníku, jehož podobu si může čtenář prohlédnout hned za nimi.

Příprava a sepsání této práce mě osobně velmi obohatily a myslím si, že znalost dané problematiky určitě někdy ve své budoucí praxi volnočasového pedagoga využiji. Pozitivní je, že práce nebyla prospěšná pouze mně coby její

autorce. Zpracované výsledky totiž poslouží také vychovatelce školní družiny na základní škole v Obořišti, ve které také pobíhal výzkum. Vychovatelka chce po jejím prostudování k zjištěným výsledkům přihlédnout.

Tato bakalářská práce by mohla sloužit jako dobrý základ pro budoucí diplomovou práci, ve které by byla tato problematika hlouběji rozpracována. Věřím, že tato práce může být také vhodným studijním materiálem pro rodiče dětí, které družinu navštěvují, nebo pro lidi, které problematika školních družin a volného času dětí vůbec více zajímá a kteří ocení teorii i představený výzkum více než např. dokument, kterému dominují holá fakta.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

1. BABIAKOVÁ, S. a kol. *Pedagogická volného času a školské kluby dětí.* Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela, 2007. ISBN 978-80-8083-431-9.
2. BUDÍNSKÁ, H. *Hry pro šest smyslů.* 3. aktualiz. vyd. Praha: IPOS, 1994. ISBN 80-7068-084-9.
3. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
4. GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice.* Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-X.
5. DYTRTOVÁ, R., VODÁKOVÁ, J. *Praktické činnosti I.* Praha: Univerzita Karlova -Pedagogická fakulta, 1999. ISBN 80-86039-89-7.
6. HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti.* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-265-1.
7. HÁJEK, B. a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.
8. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času.* Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-128-1.
9. HÁJEK, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy.* Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
10. HONZÍKOVÁ, J., MICHÁLKOVÁ, L., VODÁKOVÁ, J. *Praktické činnosti II.* Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2000. ISBN 80-7290-003.
11. KOŤÁTKOVÁ, S. a kol. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy.* Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-756-9.
12. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie.* 3. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

13. LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole: cvičení pro rozvoj soustředění a motivaci žáků*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-205-X.
14. MACEK, M., HEŘMANOVÁ, J. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmová vzdělávání*. Praha: NIDM, 2007. ISBN 978-80-86784-03-8.
15. MUŽÍK V., KREJČÍ, M. *Tělesná výchova a zdraví: Zdravotně orientované pojetí tělesné výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. Olomouc: HANEX, 1997. ISBN 80-85783-17-7.
16. PAVLAS, I., VAŠUTOVÁ, M. *Vývojová psychologie I (Pro studenty učitelství a vychovatelství)*. Ostrava: REPRONIS, 1999. ISBN 80-7042-153-3.
17. PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
18. PÁVKOVÁ, J. et al. *Školní družina*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.
19. ŘÍČAN, P. *Psychologie*. 3. dopl. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-560-8.
20. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
21. VALENTA, J. *Učit se být*. Praha: STROM, 2003. ISBN 80-86106-10-1.
22. VIEHOFFOVÁ H., REUYSOVÁ, E. *Jak s dětmi trávit volný čas*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-073-1.
23. WAY, B. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-16-1.

Časopisecké statě

24. MICHALSKÁ, A. Literární aktivity v školskom klube. *Vychovavatel'*, 2006, roč. LII, č. 8, s. 33.

Elektronické dokumenty

25. *Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin*. In *MŠMT* [online]. Praha: MŠMT, 2002 [cit. 2010-03-7]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>>.
26. *Sbírka zákonů č. 74/2005 § 8*. In *MŠMT* [online]. Praha: MŠMT, [cit. 2010-03-7]. Dostupné na WWW:<http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb020_05.pdf>.
27. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. In *MŠMT* [online]. Praha: MŠMT, Posl. úpravy 15. Prosince 2009 [cit. 2010-03-7]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>>.
28. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. In *MŠMT* [online]. Praha: MŠMT, Posl. úpravy 2. 4. 2009 [cit. 2010-03-7]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-verze-2007>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. – Tabulky k vyhodnocenému dotazníku

Příloha II. – Dotazník

PŘÍLOHY

Příloha I. – Tabulky k vyhodnocenému dotazníku

Tabulka 1

Otázka: **Jsi?**

Pohlaví	Počet	Počet v %
Dívka	29	46
Chlapec	34	54

Tabulka 2

Otázka: **Kolik Ti je let?**

Věk	Odpovědi	
	Počet	Počet v %
6	9	14
7	20	32
8	12	19
9	12	19
10	9	14
11	1	2

Tabulka 3

Otázka: **Chodiš do školní družiny rád/a?**

Možnosti	Odpovědi	
	Počet	Počet v %
Ano	61	97
Ne	2	3

Tabulka 4

Otázka: **Nudíš se někdy ve školní družině?**

Možnosti	Odpovědi	
	Počet	Počet v %
Nikdy	29	46
Občas	29	46
Stále	5	8

Tabulka 5

Otázka: **Jsi spokojený/á s tím, co ve školní družině děláte?**

Možnosti	Odpovědi	
	Počet	Počet v %
Ano, jsem	34	54
Většinou ano	16	25
Jenom někdy	9	14
Většinou ne	3	5
Vůbec ne	1	2

Tabulka 6

Otázka: **Jaké aktivity ve školní družině děláte?**

Aktivity	Počet odpovědí
Kreslení	55
Vyrábění výrobků	42
Pohybové hry	59
Zpívání a hraní na nástroje	20
Hraní divadla, příprava besídek	24
Četba knih a časopisů	49
Navštěvování výstav, muzeí	24
Chození na procházky	55
Sledování TV, DVD, počítač	55

Tabulka 7

Otázka: **S kým si hraješ nejčastěji ve školní družině?**

Možnosti	Odpovědi	
	Počet	Počet v %
Hraji si sám	9	14
Hraji si s paní vychovatelkou	7	11
Hraji si s ostatními dětmi	47	75

Tabulka 8

Otázka: **Zaškrtni pouze tři aktivity, které nejraději děláš ve školní družině?**

Aktivity	Počet odpovědí
Zpívání a hraní na nástroje	6
Malování	45
Vyrábění výrobků	21
Šití, vyšívání	6
Sportovní hry	37
Hraní divadla	4
Četba knih a časopisů	11
Chození do přírody a na procházky	14
Hraní stolních her	15
Hraní se stavebnicemi	14
Koukání na TV, DVD, počítač	15
Jiné	1

Tabulka 9

Otázka: **Je něco, co ve školní družině neděláte, a ty by sis přál/a to ve družině dělat?**

Možnosti	Odpovědi	
	Počet	Počet v %
Ne	35	56
Ano	28	44

Příloha II. – Dotazník

Ahoj, v ruce držíš dotazník, který slouží k získání důležitých informací, jak trávíš čas ve školní družině.

Já se jmenuji Jana Pechačová a studuji na Teologické fakultě v Českých Budějovicích. Informace získané z tohoto vyplněného dotazníku mi budou užitečné do mé bakalářské práce.

Tento dotazník vyplní i mnoho jiných dětí, které také navštěvují školní družinu stejně jako Ty.

Dotazník je zcela anonymní – to znamená, že se NEPODEPISUJEŠ.

Jsi? (zaškrtni)

Dívka Chlapec

Kolik Ti je let?

.....

1. Chodíš do školní družiny rád/a?

ANO

NE

2. Nudíš se někdy v družině?

Nikdy

Občas

Stále

3. Jsi spokojený/á s tím, co děláš ve školní družině?

- ANO, jsem
- Většinou ANO
- Jenom někdy
- Většinou NE
- Vůbec NE

4. Jaké aktivity ve školní družině děláte? Zaškrtni vše, co děláte!

- Malujeme
- Vyrábíme z různých materiálů (kusů látek, suchého listí, šípků a různých podobných věcí)
- Hry, při kterých se hýbeme (třeba fotbal, vybíjenou, závodíme a soutěžíme)
- Zpíváme a hrajeme na nástroje
- Hrajeme divadlo, připravujeme besídky
- Čteme s paní vychovatelkou z knih nebo časopisů
- Chodíme na výstavy, prohlídky muzeí
- Chodíme na procházky
- Koukáme na televizi, DVD, hrajeme na počítači

5. S kým si hraješ nejčastěji ve školní družině?

- hraji si sám
- hraji si s paní vychovatelkou
- hraji si s ostatními dětmi

6. Zaškrtni pouze TŘI aktivity, které nejraději děláš ve školní družině?

- Zpívání a hraní na nástroje
- Malování
- Vyrábění výrobků
- Šití, vyšívání
- Sportovní hry (fotbal, vybíjená, soutěže)
- Hraní divadla
- Čtení knížek nebo časopisů
- Chození do přírody a na procházky
- Hraní stolních her
- Hraní se stavebnicemi
- Koukání na televizi, DVD, počítač
- Jiné (napiš jaké)

7. Je něco, co ve školní družině neděláte, a ty by sis přál/a to v družině dělat?

- NE
- ANO (pokud si zaškrtnul/a **ANO**, napiš, co by sis přál dělat do volných řádků)
.....
.....
.....

Děkuji Ti, že jsi vyplnil/a tento dotazník!

ABSTRAKT

PECHAČOVÁ, J. *Spokojenost dětí se zájmovými činnostmi ve školní družině*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce I. Žlábková.

Klíčová slova: školní družina, vývojové období, mladší školní věk, činnosti, aktivity, zájmové činnosti, spokojenost, dítě, žák, vychovatelka, výzkumná sonda, dotazník.

Cílem práce bylo zjistit, jak jsou děti spokojené se zájmovými činnostmi probíhajícími ve školní družině.

Teoretická část pojednává o vývojové charakteristice mladšího školního věku. Dále se zaměřuje na školní družinu a cíle výchovy stanovené pro tuto instituci. Ještě jsou v teoretické části nastíněny zájmové činnosti, které jsou nabízené dětem ve školní družině.

V praktické části je uveden výzkumný projekt, se zaměřením na zjištění, zda jsou děti s provozovanými zájmovými činnostmi ve školní družině spokojeny. Na základě dotazníku jsem došla k závěru, že děti školní družinu navštěvují rády a jsou spokojené s tím, čemu se ve školní družině věnují.

ABSTRACT

Children's satisfaction with leisure activities in the after-school club

Key words: after-school club, development stage, younger school age, activities, leisure activities, satisfaction, child, pupil, educator, research probe, questionnaire

The goal of the paper was to find out how children are satisfied with leisure activities taking place in the after-school club.

The theoretical part deals with development characteristics of the younger school age. Further it focuses on the after school-club and educational aims set for this institution. The theoretical part also outlines leisure activities, which children are offered in the after-school club.

The practical part introduces a research project focused on detection, whether children are satisfied with leisure activities running in the after-school club. On the basis of a questionnaire I came to the conclusion that children like attending the after-school club and are satisfied with what they occupy themselves with in the after-school club.